

ALLE KOULUIKÄISTEN LASTEN
KASVATUS JA OPETUS VIROSSA
Terake-lastentarhan tapaus

Jana Laissaoui ja Svetlana Vilokas
Opinnäytetyö, syksy 2014
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK) +
lastentarhanopettajan
virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Laissaoui, Jana & Vilokas, Svetlana. Alle kouluikäisten lasten kasvatus ja opetus Virossa. Terake-lastentarhan tapaus.

Helsinki, syksy 2014, 61s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää ja saada tietoa oman päiväkodin työntekijöitä varten varhaiskasvatuksesta Virossa tutustumalla yhden päiväkodin toimintaan, koska suomalaisissa päiväkodeissa on nykyään paljon Virossa Suomeen muuttaneiden perheiden lapsia. Tarkastelun kohteena oli yksi Sakun kunnan päiväkodeista.

Opinnäytetyömme aineisto on kvalitatiivinen. Aineisto kerättiin havainnoimalla ja teemahaastatteluin. Haastattelimme työtä varten kolmea virolaisen päiväkodin työntekijää. Toteutimme haastattelut helmikuussa 2014.

Opinnäytetyötä varten luettiin Viron varhaiskasvatusta ohjaavia lakeja ja lastentarhanopettajien työssä käytettävää kirjallisuutta.

Tutkimustuloksissa nousi esille, että Virossa lastentarhan toiminnan perustana ovat valtion lait ja opetussuunnitelma. Jokaisessa lapsiryhmässä työskentelee kaksi lastentarhanopettajaa, joilla kaikilla on samanlainen varhaiskasvatuksen korkeakoulututkinto, joka antaa oikeuden työskentelyyn alle 8-vuotiaiden lasten kanssa. Musiikin-, liikunnan- ja käsityönopettajilla on korkeakoulututkinto omalta alalta. Lastentarhan ryhmän enimmäislapsimäärä on 24, ja sitä ei saa ylittää. Kaikki ryhmässä olevat lapset ovat saman ikäisiä. Esikouluryhmää ei ole erikseen, vaan se on osana varhaiskasvatusta. Lapset siirtyvät lastentarhasta koulun ensimmäiselle luokalle. Lastentarhalla on neljän vuoden kehittämissuunnitelma.

Asiasanat: tapaustutkimus, varhaiskasvatus, pedagoginen suunnittelu, laatu, kehittäminen

ABSTRACT

Laissaoui, Jana and Vilokas, Svetlana. Upbringing and education of under school-aged children in Estonia. Case of kindergarten Terake. Helsinki, Autumn 2014, 61 p., 2 appendices. Language: Finnish. Diaconia University of Applied Sciences. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this thesis is to collect and evaluate useful information on the level and quality of the pre-school education of children in the Saku community in Estonia. With this information the Finnish kindergartens are able to adjust their policies towards the ever growing Estonian community and their children in Finland.

The research data gathered in the thesis is qualitative by its nature. This data was collected by observing and theme interviews. The interviews with three different kindergarten workers from Estonia were conducted during the month of February in 2014. Finally, Estonian laws were studied in relation to pre-school education and the other literature related to work with children.

Thesis revealed that the base for the Estonian pre-school education system policy is in the state laws and regulations. The law demands that there are two workers with a higher education degree in children's education per each group of children under the age of 8. Teachers of music, sport and handicraft have to obtain a higher education degree from their own professional field. The limit for the number of children in a group is by law 24. The children in a group must have the same age. There are no special pre-school groups between kindergarten and primary school, children move straight to primary school after kindergarten. The program for children in Estonian kindergarten lasts 4 years.

Keywords: case study, early childhood education, pedagogical planning, quality, development

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 LAIT JA SÄÄDÖKSET	8
2.1 Laki lasten päivähoitosta Suomessa.....	8
2.2 Laki alle kouluikäisten lasten laitoshoidosta Virossa.....	10
3 TOIMINTAYMPÄRISTÖSSÄ.....	12
3.1 Lastentarha ”Terake”	12
3.2 Lapsiryhmät	12
4 TYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT JA KESKEISET KÄSITTEET.....	13
4.1 Alle kouluikäisen lapsen yleisten taitojen kehitys.....	13
4.1.1 Tutkiminen ja ympäristökasvatus	14
4.1.2 Leikki ja opetusleikki.....	15
4.1.3 Liikunta	17
4.1.4 Musiikki, teatterileikki ja kädentaidot.....	18
4.2 Toiminnan suunnitseminen.....	20
4.3 Varhaiskasvatuksen laatu ja työn kehittäminen	23
5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	26
6 TUTKIMUSMENETELMÄ	27
6.1 Laadullinen tutkimus.....	28
6.2 Tapaustutkimus	28
6.3 Havainnointi.....	29
6.4 Teemahaastattelu	30
7 TUTKIMUSTULOKSET	31
7.1 Lastentarhan tilat	32
7.2 Henkilökunta.....	40
7.3 Talon toiminnan suunnittelu.....	42
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISKOHTEET	54

9 POHDINTA	57
9.1 Luotettavuus ja eettisyys	57
9.2 Prosessin arviointi ja ammatillinen kasvu	59
LÄHTEET.....	60
LIITE 1: KIRJE	62
LIITE 2: TEEMAHAASTATTELURUNKO	63

1 JOHDANTO

Työn lähtökohtana on suomalaisen varhaiskasvatussuunnitelman ja virolaisen varhaiskasvatuksen vertailu ja niiden välillä esiintyvien erojen tarkasteleminen. Työssä havainnoidaan yhden virolaisen lastentarhan henkilöstön työtä, työn suunnittelua ja lapsiryhmiä. Tutkimuksen kautta on tarkoitus tuoda tietoa suomalaiselle varhaiskasvatushenkilökunnalle Viron varhaiskasvatuksesta.

Suomalaisissa päiväkodeissa on maahanmuuttajien lapsia, esimerkiksi virolaisia ja venäläisiä, joiden vanhemmat eivät lähtökohtaisesti tunne suomalaisia varhaiskasvatustapoja. Ongelma piilee siinä, että vanhemmat tulevat eri kulttuuri- sekä varhaiskasvatusympäristöstä ja heidän käsityksensä varhaiskasvatusperinteistä ovat eriäviä. Työelämässä olemme havainneet haasteita ulkomaalaistaustaisten vanhempien varhaiskasvatukseen liittyvien ennakkokäsitysten kohdalla. Toisaalta olemme huomanneet, että päiväkodeissa, joissa olemme töissä, työntekijöiden on vaikea ymmärtää vanhempia, kun ei ole tietoa toisen maan varhaiskasvatuksen toiminnasta.

Tieto virolaisesta varhaiskasvatuksesta auttaa ymmärtämään Virosta tulevien perheiden odotuksia ja työntekijät heitä kohdatessa voivat kertoa etukäteen eroista ja toimintatavoista suomalaisessa päiväkodissa, mikä auttaa välttämään väärinkäsityksiä ja luo näin hyvän yhteistyön heti alusta alkaen. Suomen kulttuuriympäristö on muuttumassa enemmän ja enemmän monikulttuurisemmaksi varsinkin pääkaupunkiseudulla ja näin olisi tärkeä, että tieto eri maiden varhaiskasvatus tavoista tulisi tiedoksi suomalaisille työntekijöille. Näin he osasivat suhtautua perheen odotuksiin ja kertoa eroavista asioista heti. Tämä on erittäin tärkeä hyvän yhteistyön kannalta.

Työn tarkoitus on myös tuoda esille eroavia tapoja toiminnan suunnittelussa Viron ja Suomen välillä ja näin tuoda hyviä ideoita ja suunnittelutapoja suomalaisen päiväkodin jokapäiväiseen työhön. Tutkimus on toteutettu yhdellä havainnointikerralla Terake-nimisessä lastentarhassa ja teemahaastattelemalla paikan päällä kolmea työntekijää sekä tutkimalla niin suomalaista kuin virolaista varhaiskasvatuksen teoriaa.

Varhaiskasvatuksen lähtökohtana Virossa on nykyään kestävä kulttuurinen kehitys. Arjen suunnanantajana on kulttuuris-historiallinen kokemus. Varhaiskasvatuksen kehitykseen ovat vaikuttaneet sekä F. Fröbelin ja M. Montessorin pedagogiikka että venäjän-, saksan- ja ranskankieliset pienten lasten koulut. Virossa lapsen kasvuprosessissa pidetään tärkeänä enenevässä määrin samanikäisten kavereiden vaikutusta, sosiaalisia taitoja ja yksilöllisyyttä. Varhaiskasvatuksen keskiössä on lapsi ja sen lisäksi myös ympäristö ja hänen koti. Tulevaisuusvisioissa pyritään ottamaan huomioon erityisesti lapsen tunnemaailma ja mielenkiinnon kohteet ja lisäksi myös yksilöllinen luovuus. Virolaiseen varhaiskasvatuskäsitykseen sisältyvät opetuskäsitykset perustuvat integraationäkemykseen. Integrointi pitää sisällään tutkimisen, etsimisen ja löytämisen. (Kinos & Pukk 2010, 11–16.)

2 LAIT JA SÄÄDÖKSET

2.1 Laki lasten päivähoidosta Suomessa

Laissa lasten päivähoidosta (19.1.1973/36) tarkoitetaan lasten päivähoidolla päiväkotihoitoa, perhepäivähoitoa, leikkitoimintaa ja muuta päivähoitotoimintaa. Lasten hoitoa järjestetään tätä tarkoitusta varten varatussa paikassa eli päiväkodissa. Päivähoitoa voivat saada lapset, jotka eivät ole vielä oppivelvollisuusikäisiä. Tavoitteena on kotien tukeminen kasvatustehtävässä. Päivähoidon tulee tarjota turvallinen, kehitystä monipuolisesti tukeva kasvuympäristö. Päivähoidon tulee edistää lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä. Päivähoidon yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluvat opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tarjota lapselle turvallinen ja kiireetön ympäristö, jossa lapsi voi viettää aikaa toisten lasten kanssa ja jossa hänellä on mahdollisuus nauttia aikuisen aidosta läsnäolosta. Lapset ovat luonnostaan kiinnostuneita ympäristöstä. Tällaisessa ympäristössä lapsi oppii leikin ja jokapäiväisten arjen toimintojen kautta. Aikuisten tehtävä on huolehtia lapsen perustarpeista. Lasta kuunnellaan, ja hänelle annetaan mahdollisuus olla oma itsensä, näin ollen lapsen itsetuntoa vahvistetaan. Lasta arvostetaan yksilönä riippumatta hänen kulttuuritaustastaan, sukupuolestaan tai etnisestä alkuperästään. Aikuinen tukee lapsen sosiaalisia taitoja eri tilanteissa. Pysyvät aikuiset ja hyvät turvalliset ihmissuhteet tukevat lapsen kasvua ja hänen kehitystään. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 15.)

Varhaiskasvatus toteutuu eri tavalla eri-ikäisten lasten parissa. Pienten lasten parissa opetus tapahtuu tavallisissa vuorovaikutustilanteissa ja hoitotilanteissa. Ensisijaisesti on tärkeää, että lapsen perushoito on turvattu, näin lapsi jaksaa olla kiinnostunut ympäristöstä ja muista lapsista. Varhaiskasvatuksessa oppiminen, perushoito ja kasvatus kulkevat yhdessä jokapäiväisessä arjessa. Lapsen päivä koostu arjessa toistuvista tilanteista, erilaisista

vuorovaikutustilanteista. Kasvattajan tehtävä on tukea lasta näissä arkipäivän tilanteissa positiivisesti, ja näin lapsen minäkäsitys kehittyy. Lapsi oppi leikin kautta, ja se on yksi tärkein opetuksellinen ja kasvatuksellinen osa lapsen varhaiskasvatuksessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 15–16.)

Suomessa kasvatushenkilökunta päiväkodissa on koulutettua, ja he toimivat suomalaisen yhteiskunnan sovittujen toimintatapojen mukaisesti. Jokaisen kasvattajan pitäisi osata arvioida omaa kasvattajuuttaan ja toimia eettisten periaatteiden mukaisesti. On osattava reagoida lapsen tunteisiin ja tarpeisiin. Tarkoitus on taata lapselle turvallinen ilmapiiri. Kasvattajan tehtävä on suunnitella erilaista toimintaa lapsille, mikä takaa mahdollisuuden oppia ja tulla omatoimiseksi. Kasvattajat kunnioittavat kasvatuksessa lapsen vanhempien toiveita, ja tärkeää on kasvatuskumppanuuden vaaliminen. Kasvattajat kehittävät itseään koko ajan ja tiedostavat varhaiskasvatuksen muuttumisen ja muuttuvat itse sen mukaisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 16–17.)

Varhaiskasvatusympäristö muodostuu fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten tekijöiden kokonaisuudesta. Ympäristön monipuolisuus auttaa lasta oppimaan ja tekee lapsen uteliaaksi. Hyvin toimiva ympäristö saa lapset liikkumaan ja tutkimaan ja ilmaisemaan itseään. Ympäristön on oltava turvallinen. Lapsi on luonteeltaan utelias ja hän oppii koko ajan uusien tilanteiden kautta. Parhaiten lapsi oppii, jos perusasiat ovat kunnossa ja kun ympäristö on kiinnostava ja erilaista aktiviteettia on tarjolla. Varhaiskasvatus tarjoaa lapselle myönteiset asenteet oppimiselle, turvalliset aikuiset ja tilat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 17–18.)

Varhaiskasvatuksessa leikillä ja saduilla on tärkeä rooli lapsen kielellisen kehityksen osalta. Lapset ilmaisevat itseään erilaisin elein ja kehonkielellä, näin syntyy vuorovaikutus kasvattajan ja lapsen välille. Päivittäiset toistuvat rutiinit opettavat lapselle tilannekieltä. Lapset oppivat erilaisilla leikeillä, lauluilla, riimittelyillä jokapäiväistä kieltä. Erilaisilla tarinoilla ja satuiluilla sanavarasto kasvaa. Lapsen kieli kehittyy leikkimisen, liikkumisen, tutkimisen sekä

taiteellisen kokemisen ja ilmaisemisen myötä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 19–20.)

Varhaiskasvatuksessa lapsi oppii eri orientaatioiden kautta ymmärtämään ja kokemaan ympäröivää maailmaa. Varhaiskasvatuksessa ei perehdytä suoraan oppiaineisiin, mutta toimintaa ohjaavat erilaiset orientaatiot kuten matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen ja uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. Orientaatiot liitetään lasten lähiympäristöön, jokapäiväiseen arkeen ja konkreettisiin kokemuksiin, niin että lapset voivat itse havainnoida ja muodostaa kokemuksia. Varhaiskasvatuksessa lapselle ei aseteta mitään suoriutumista vaativia vaatimuksia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 26–29.)

2.2 Laki alle kouluikäisten lasten laitoshoidosta Virossa

Viron laissa Koolieelse lasteasutuse seadus määrittää yleiset säädökset alle kouluikäisille järjestettävästä laitospuolisesta hoidosta. Säädökset koskevat mm. seuraavia asioita: lastentarhan muodostaminen ja koulutuslupa, opetus- ja kasvatussuunnitelma, johtaminen ja henkilöstö, sisäinen arviointi, rahoitus, valtion valvonta ja dokumenttien hallinta, laitoksen uudelleenrakennus sekä toiminnan lopettaminen. Alle kouluikäisten lasten laitos mahdollistaa lapsille perushoitoa sekä opetusta. Perusopetus luo edellytykset elämänhallinnalle arkipäivässä ja koulussa. Perustehtävänä on lapsen yksilöllisyyttä huomioiden luoda mahdollisuuksia kokonaisvaltaiselle kehitykselle, vahvistaen lapsen terveyttä, edistäen emotionaalista, eettistä, sosiaalista, henkistä ja fyysistä kehitystä. (Riigi Teataja 2014a.)

Lasten laitoksen lajeja ovat lastenseimi, lastentarha ja erityislastentarha. Seimessä saa olla enintään 14 lasta ja lastentarhassa enintään 20 lasta. Eri-ikäisten ryhmässä määrä on rajattu 18 lapseen. Kehittämissuunnitelmassa määritellään pääsuunnat ja -alueet, toimintasuunnitelma kolmeksi vuodeksi sekä 6–7-vuotiaiden oletettavat yleiset taidot. Opetussuunnitelmaa kehittävät lastentarhanopettajat, ja siinä otetaan huomioon valtion opetussuunnitelma sekä paikkakunnan kulttuuritraditiot. Laitoksesta valmistuvalle annetaan

kouluun mukaan kouluvalmiuskortti, mihin on kirjattu lapsen kehityksen taso. Lapsen vanhemmat toimittavat kortin koululle. (Riigi Teataja 2014a.)

Valtion opetussuunnitelma Virossa (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava) määrittelee opetus- ja kasvatustoiminnan perusteet, suunnitelman tavoitteet, toiminnan sisällöt ja järjestämisen, 6–7-vuotiaiden yleiset taidot ja kehityksen oletettavat tulokset sekä kehityksen arvioinnin. Lasten laitos valmistelee oman opetussuunnitelman. Oppiminen on prosessi, minkä kautta tapahtuu muutoksia käyttäytymisessä, tiedoissa, taidoissa ja osaamisessa. Ryhmän opetus- ja kasvatussuunnitelma rajaa ryhmän päivärytmin, jossa vaihtelevat arkipäivän toiminnot, leikki, vapaa toiminta sekä lastentarhanopettajan suunnittelema opetus- ja kasvatustoiminta. Opetussisältöjen periaate on läheltä kauemmas, helpolta vaikeammalle, yksilötasolta yhteisötasolle. Ryhmän kasvatus- ja opetustoiminnan suunnitelmaan kirjataan ajanjakson tavoitteet, aiheet, välineet, opetussisältö ja – toiminta. Ryhmän toimintaa suoritetaan esteettisessä ja turvallisessa sekä yksin ja yhteistoimintaa mahdollistavassa ympäristössä. Suunnittelussa otetaan huomioon erityislapsset, mukaan lukien lahjakkaat, lasten sosiaaliset ja itsehallinnan taidot. Opetussuunnitelman viimeinen osa käsittelee lasten arviointia. (Riigi Teataja 2014 b.)

3 TOIMINTAYMPÄRISTÖSSÄ

3.1 Lastentarha Terake

Lastentarha Terake on aloittanut toimintansa 15. toukokuuta 1946 Tallinnan lähellä Sakussa. Rakennus on kooltaan 1763 neliometriä ja on yksikerroksinen, sitä on uudistettu lisätiloja rakentamalla vuosina 2004, 2009 ja 2012. Lastentarha tarjoa kunnan lapsille kahdesta ikävuodesta kouluun saakka hoitoa, kasvatusta ja perusopetusta. Lastentarhalla on oma sinetti, logo, lippu ja nettisivu. Ruokaa valmistetaan naapuripäiväkodissa, jossa pestään myös pyykit. Lastentarhalla on kehittämissuunnitelma toimintakaudeksi 2013–2017 ja painopisteenä on lasten terveyden edistäminen. Lastentarhan omassa säädöksessä on määritely toiminnan tavoitteet ja tehtävät, opetuksen ja kasvatuksen säännöt, lastentarhaan vastaanotto ja lasten sekä vanhempien oikeudet ja velvollisuudet, työntekijöiden oikeudet ja velvollisuudet sekä johtaminen. (Saku Lasteaed Terake põhimäärus 2011.)

3.2 Lapsiryhmät

Alussa lastentarhassa oli kuusi lapsiryhmää, nykyään ryhmiä on 10. ”Isossa” talossa on kahdeksan yli 3-vuotiaalle tarkoitettua ryhmää ja ”pienessä” talossa kaksi seimi ryhmää. Lapset on jaettu ryhmiin iän mukaan. Kaksi ryhmistä on niin kutsuttuja seimi ryhmiä, joissa on 2-3-vuotiaita lapsia ja muut ryhmät ovat 3-, 4-, 5- ja 6-vuotiaiden ryhmiä. Virossa myös esiopetus kuuluu päivähoitoon, minkä jälkeen lapset siirtyvät koulun ensimmäiselle luokalle. Lastentarhassa on työntekijöinä 20 lastentarhaopettajaa ja 10 opettajan avustajaa, musiikinopettaja, liikunnanopettaja, käsityönopettaja, talon emäntä, puheterapeutti, terveydenhoitaja, varajohtaja eli opetusalanjohtaja ja lastentarhan johtaja. (Lasteaed Terake.)

4 TYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT JA KESKEISET KÄSITTEET

4.1 Alle kouluikäisen lapsen yleisten taitojen kehitys

Oppiminen on ihmisen toiminnan tärkeimpiä motiiveja. Lapsi tutkii, havainnoi, haluaa tietää ja löytää. Oppimistaidoilla tarkoitetaan lapsen kapasiteettia hankkia tietoa. Nykyteorioiden mukaan lapsi oppii parhaiten arkitilanteissa ja erityisesti silloin, kun lapsi tuntee, että se on hänelle tärkeää. Sopivien tavoitteiden asettaminen vaatii lastentarhanopettajalta lapsen fyysisen, henkisen, sosiaalisen ja emotionaalisen kehityksen tuntemista. (Männamaa & Marats 2009, 5.)

Kyky oppia tarkoittaa uusien taitojen oppimista, ympäröivän maailman ymmärtämistä, muistin määrätietoista käyttämistä sekä ongelmien ratkaisemista. Alle kouluikäisen lapsen opettaminen perustuu ymmärrykselle sosiaalisesta, uteliaasta, aktiivisesta ja leikkivästä lapsesta. Kielitaito auttaa lasta muistamaan, siirtämään eteenpäin ja vastaanottamaan informaatiota. Leikin kautta lapsi saa kokemusta, elämyksiä sekä uuttaa tietoa. Hän ajattelee ja harjoittelee uusia taitoja. Leikissä lapsi kokeilee ja tutkii oikean elämän asioita, rooleja ja saa palautetta muilta leikkiin osallistujilta. (Männamaa & Marats 2009, 5–6.)

Ihmisen kognitiiviset ja sosiaaliset taidot liittyvät toisiinsa. Vuorovaikutuksen avulla alkaa lapsen integrointi yhteiskuntaan. Lapsi alkaa erottamaan omia kokemuksia ja reaktioita muiden ihmisten tunteista ja ajatuksista. Alle kouluikäisten kasvatuksessa on olennaista kehittää prososiaalista käyttäytymistä eli toisen auttamista, lohduttamista ja jakamista. Lapsen omatoimisuuden kehitys auttaa lasta tiedostamaan omia taitoja, emootioita sekä ohjaamaan käyttäytymistä. (Männamaa & Marats 2009, 6–7.)

4.1.1 Tutkiminen ja ympäristökasvatus

Lapset tutkivat ympäristöä syntymästä lähtien, sillä he tyydyttävät luontaista uteliaisuuttaan. Kasvattajat tarjoavat aikaa ja tilaa siihen, mistä lapsi on kiinnostunut, kannustavat lasta ja rohkaisevat. Ympäristö tukee lapsen luontaista tapaa tutkia. Erilaisia materiaaleja ja tavaroita on tarjolla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 25.)

Varhaiskasvatuksen yhtenä lasten opetustoiminnan sisältönä on tutkiminen ja ympäristö, niin elävä kuin elotonkin. Ympäristökasvatus ei ole pelkästään eläimien ja kasvien opettelua, vaan se on tutkimusmatka maailman säännönmukaisuuksien ymmärtämiseen. Tärkeintä lasten opettamisessa on ottaa huomioon lasten kyky ja mielenkiinto sekä käyttäen luonnollista uteliaisuutta, innostusta ja leikkisyyttä, löytää sopivia, iänmukaisia menetelmiä. Lapsille opetetaan tietoja ja taitoja, jotka auttavat heitä tulemaan toimeen elämässä. Ympäristökasvatuksen tavoitteina on opettaa huomaamaan ympäröivää maailmaa, löytämään vastauksia kysymyksille sekä käyttämään opittua arkipäivässä. Opetuksen sisältöinä ovat aiheet, kuten kotipaikkakunnan luonto, vuodenajat, sää, yö ja päivä, eläimet, kasvit ja ihmisen vaikutus luontoon. Nykyään opetuksen tavoitteena ei ole enää faktojen ulkoa opettelua vaan lastentarhanopettajan tehtävänä on tarjota monipuolisten tuokioiden kautta kokemuksia. Näin lapsi oppii, että luonnossa on omat sääntönsä. (Timoššuk 2005, 185–186.)

Ympäristökasvatuksen opetusmenetelmänä käytetään esimerkiksi kokeita ja havainnointia, myös satuja, runoja ja lauluja. Kokeiden tavoitteena on saada uutta tietoa luonnonilmiöistä. Alle kouluikäisten lasten kanssa tehdään kokeita, jotka ovat mahdollisimman lyhytkestoisia ja joiden tuloksia on helppo katsella. Kokeiden suunnittelussa opettajan on mietittävä, mikä on kokeiden tavoite. Luontoon tutustumiseen käytetään ensisijaisesti kuitenkin havainnointia. Opettajan on osattavaa motivoida lapset havainnointiin. On hyvä integroida ympäristökasvatuksen tuokioon muita varhaiskasvatuksen menetelmiä ja sisältöjä. Havainnoinnin ohjaukseen käytetään erilaisia suuntaa-antavia kysymyksiä. Tärkeänä osana ympäristökasvatuksessa on sään havainnointi.

Oppiminen ja tutkiminen tapahtuvat parhaiten oikeassa oppimisympäristössä eli luonnossa. Pihalle voi rakentaa luonnon oppimispolun, jossa on erilaiset pisteet, esimerkiksi perennapenkki, omenapuu tai komposti. Kotikunnan luontoon on hyvä järjestää retkiä. Suunnittelussa tulisi miettiä opetustavoite, tarkka reitti, lapsilla täytyy olla sopivat vaatteet ja pitää varautua mahdollisiin vaaroihin. Retkiä käytetään tiettyjen luonnon esineiden tai ilmiöiden tutkimiseen. (Timoššuk 2005, 187–196.)

4.1.2 Leikki ja opetusleikki

Lapselle leikkiminen on ominainen tapa oppia, mutta lapset eivät leiki sen takia, vaan he saavat siitä tyydyttävän olon. Lapset kuitenkin oppivat leikin kautta erilaisia taitoja, mutta myös jäljittelevät ja tutkivat ympäristöä. Kasvattajat vastaavat lapsen tarpeeseen leikkiä ja antavat siinä lapselle vapauden, mutta kuitenkin ohjaavat sitä tarvittaessa. Kasvattajat osaavat myös lisätä leikkeihin erilaisia opettavia tilanteita. Ympäristö tukee leikkejä ja oppimista, joten näin kasvattajalla on iso rooli pitää varhaiskasvatusympäristöä monipuolisena ja mahdollistaa näin lapselle hyvä leikkikulttuuri. Leikkitiloissa pitäisi ottaa huomioon lasten ikä, ja leikkivälineiden pitäisi olla monipuolisia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 20–22.)

Leikissä kehittyvät ajattelu, luovuus, mielikuvitus ja ymmärrys, kieli ja sosiaaliset taidot. Leikin kautta oppiminen tarkoittaa niin opetusleikkien käyttöä kuin vapaata leikkiä ja sitä varten rakennettua sopivaa oppimisympäristöä. (Kala 2009, 7.)

Opetusleikki eli didaktinen leikki on aina yhteydessä jonkun tavoitteen kanssa. Opetusleikin kautta lapsi vahvistaa ja harjoittaa taitojaan. Yleensä opetusleikillä on yhteys aivotoiminnan kehittämisen kanssa. Opetusleikkiä käytetään lisäksi niin suunnittelussa, ohjatussa toiminnassa kuin erillisenä toimintatuokionakin. Opetusleikki on opetuksen leikillinen muoto, missä on yhdistetty kognitiivinen sekä emotionaalinen puoli. Lapsi vahvistaa leikissä huomaamatta erilaisia tietoja ja taitoja. Opetusleikissä kehittyvät puhe, muisti, ajattelu ja keskittyminen.

Tärkein motiivi on oppiminen leikin kautta. Opetusleikissä aikuinen opettaa ja lapsi leikkii. (Ugaste 2005, 164.)

Opetustehtävä on ”piilotettu” leikin sisälle ja se, että tehtävä suoritetaan leikin kautta, tekee sen lapselle mielenkiintoiseksi. Opetusleikillä voi olla yksi tai monta tavoitetta ja ne riippuvat lapsen iästä, mielenkiinnosta sekä opetusmotiiveista. Opetustehtävänä voi olla esimerkiksi vertailla esineitä erilaisten ja samanlaisten ominaisuuksien mukaan tai jakaa esineitä ja kuvia tyyppin, materiaalin tai muun tunnuksen mukaan. Opetusleikin toiminta voi olla myös käytännössä liikunta, etsiminen, piilottaminen tai havainto. Mitä monipuolisempi tehtävä on, sitä mielekkäämpi se on. Opetusleikissä voi olla myös sääntöjä. Nuoremman ryhmän lapsilla eli 3–4-vuotiailla on leikissä yksi ikätasolle sopiva sääntö. Opetusleikin edellytys on positiivinen tulos sekä lapsen tyytyväisyys. (Ugaste 2005, 166.)

Lapsi vie opetusleikin kokemuksen itsenäiseen leikkiin. Opettajalla on opetusleikissä kaksoisrooli. Toisaalta hän opettaa leikin, sen säännöt ja ohjaa leikkiä, toisaalta hän on tasavertainen leikkikaveri. Ensimmäisessä vaiheessa opettaja motivoi lapset leikkivät, siihen voi käyttää avuksi lorua tai kuvaa. Toisessa vaiheessa lapset leikkii, opettaja on leikkikaveri ja tarvittaessa auttaa ja antaa tukea. Kolmannessa vaiheessa lapsi leikkii jo omatoimisesti ja luovasti. Nuoremman ryhmän eli 3–4-vuotias lapsi jäljittelee sitä, mikä hänelle on läheisempi ja tutumpi lähiympäristöstä. Keskimmäisen ryhmän eli 4–5-vuotiasta kiinnostaa leikin tulos. Vanhemman ryhmän eli 5–6-vuotiaiden opettaja ohjaa lapsia leikkimään enemmän omatoimisesti. Vähitellen voi lapsia opettaa itse keksimään leikille tavoitteita. Suositellaan käyttämään enemmän kielellisiä opetusleikkejä. Suunnittelussa tulisi miettiä tavoitteet, mitä leikki kehittää, onko se iänmukainen, mielenkiintoinen, leikkisä, mikä on sopiva aika ja paikka. (Ugaste 2005, 170.)

4.1.3 Liikunta

Liikkuminen on lapselle tärkeää joka päivä, sitä kautta lapsi kokee iloa, ilmaisee tunteita ja oppii myös uutta. Myös liikuntatottumukset alkavat kehittyä jo varhaislapsuudessa. Liikunnan kautta kehittyä lapsen itsetunto, jos tuntee oman kehonsa, tuntee myös itsensä ja näin itsetunto on hyvä. Kasvattajien tehtävä on mahdollistaa lapselle jokapäiväisen liikkumisen mahdollisuus niin sisällä kuin ulkonakin, kuitenkin turvallisissa ja valvotuissa olosuhteissa. Liikunnalla tarkoitetaan niin ohjattua kuin vapaatakin liikkumista. Näin lapsen karkeamotoriikka kehittyä. Kannustamalla voi saada myös epävarman tai ei kovin liikunnallisen lapsen liikkumaan. Hyvä varhaiskasvatusympäristö tukee lapsen luonnollista liikkumisen halua. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 22–23.)

Jokaisella lapsella on oma ominainen tapa liikkua. Lapsi kiipeilee, juoksee, roikkuu, konttaa ja hyppii luonnostaan. Näin lapsi oppii tuntemaan omaa kehoaan ja hahmottamaan sen mahdollisuuksia. Lapselle on tärkeää antaa mahdollisuus liikkua. Sitä kautta lapsi voi kuluttaa energiaa ja siitä tulee hyvä olo mielelle ja keholle. Hyvä ympäristö tukee lapsen luontaista liikkumista ja mahdollistaa monipuolisen liikunnan. Myös ohjattu toiminta liikkumisessa on tärkeä, siinä lapsi pääsee kokeilemaan kehon rajoja ja saa onnistumisen kokemuksia. Alle koulunikäinen lapsi viettää suuren osan päivästä lastentarhassa. Sen takia on tärkeää, että päiväkodin toimintaympäristö tukee lapselle ominaista tapaa liikkua. Ulko- ja sisätilojen pitäisi olla sellaiset, että ne motivoivat lasta käyttämään omaa kehoaan eli tilavat, turvalliset ja erilaiseen liikuntaan aktivoivat. Lapsi liikkuu luonnostaan, lapsi ei mieti, että liikunta on tärkeä terveydelle. Jos lapsi esimerkiksi näkee kiipeilytelinen, se kutsuu häntä kiipeämään. (Palm 2005, 173.)

Joissakin lastentarhoissa työskentelee liikunnanopettaja. Hänen tehtävänsä on huolehtia siitä, että lapsi kehittyy fyysisesti, iälle vastaavasti. Liikunnanopettaja suunnittelee monipuolisia liikuntatuokioita, liikuntapäiviä ja seuraa lasten kehitystä. Hän myös tukee niitä lapsia, joiden karkeamotoriikkaa tarvitsee tukitoimia. Päiväkodeissa on yleensä yksi liikunnanopettaja, joka vastaa koko päiväkodin toiminnasta liikunnan puolella. Siksi on myös erittäin tärkeää, että myös ryhmän opettaja pitää huolta jokapäiväisesti lasten niin ulko- kuin sisäliikunnastakin. (Palm 2005, 173.)

Sisätilat rajoittavat liikkumista, kun lapsiryhmät ovat isoja eivätkä ryhmätilat ole kuitenkaan riittävät juoksemista varten. Sisätiloissa voi näin enemmän kiinnittää huomiota esimerkiksi kiipeilyyn ja muihin välineisiin, kuten tunneliin. Monissa ryhmätiloissa on sisätiloihin tarkoitettu kiipeilykokonaisuus, jossa voi kiipeillä ylös, roikkua renkaissa. Siinä on aikuisen tehtävä aktivoida lapsia käyttämään sitä kokonaisuutta erilaisten leikkien avulla. Sisätiloissa voi enemmän huomioida pienten lihasten käyttöä. (Palm 2005, 181.)

Ulkona taas aktivoituvat enemmän isot lihakset. Ulkona on tilaa juosta, hyppiä, ja näin liikkuu koko keho. Ulkona olevat liukumäet, keinut ja kiipeilytelineet kutsuvat lapsia liikkumaan, ja kaikki se kehittää lasten tasapainoa ja fyysistä kestävyyttä. Hiekkalaatikko ja vesileikit taas aktivoivat lasten hienomotoriikkaa, esimerkiksi hiekkakakkujen tekeminen tai veden laittaminen ämpäriin. Kivet, kepit, hiekka, lumi, puut, lehdet- kaikki aktivoivat lasta leikkimaan ja käyttämään omaa kehoaan. (Palm 2005, 181.)

4.1.4 Musiikki, teatterileikki ja kädentaidot

Taiteessa lapsella on mahdollisuus kokea mielikuvitusmaailma ja käyttää eri aisteja. Lapset nauttivat tekemällä taidetta, ja siinä lapsi kehittyy yksilönä tai ryhmän jäsenenä. Kasvattajan tehtävä on antaa lapselle riittävästi aikaa ja tilaa tuotoksiin. Hyvässä varhaiskasvatusympäristössä on monipuoliset mahdollisuudet kokeilla erilaista taidetta, kuten piirtämistä, maalaamista, ompelemista, rakentamista, laulamista, soittamista, näyttelemistä, tanssimista.

Kasvattajat myös laittavat lapsen töitä esille, ja näin läheiset voivat ihailia lasten tuotoksia. Hyvässä varhaiskasvatuksellisessa ympäristössä on hyvät työvälineet. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 23–24.)

Lapsille on ominaista, että he pitävät musiikista ja laulusta. Lasta pitäisi tutustuttaa musiikkiin jo ihan vastasyntyneestä alkaen. Lapset kasvaessaan koputtavat ja kolkuttavat ja ääntelevät. Vaikka se ei kuulosta musiikille, se on kuitenkin lasten kiinnostusta ääniä kohtaan. Me aikuiset voimme olla lapsille mallina, ja lastentarhan pedagogit laulavatkin kaikenikäisten lasten kanssa, vaikka lapset itse vielä eivät osakaan laulaa eivätkä välttämättä vielä puhuakaan. Aluksi lapsi on vastaanottaja ja myöhemmin myös osallistuja. Se, kuinka paljon lapsi pääsee kosketukseen musiikin kanssa ja minkälaisia kokemuksia hän saa, on kiinni meistä aikuisista. Jo 0–1-vuotias alkaa ymmärtää mieluisten ja ei niin mieluisten äänien välillä. 1–3-vuotias alkaa jo matkia ääniä ja musiikkia. Yleensä lapsi alkaa aluksi matkia musiikin ääniä ja sanat tulevat mukaan myöhemmässä iässä. 4–7-vuotiaat kykenevät jo sujuvasti laulamaan tuttuja ja toistuvasti kuunneltuja lauluja aikuisen perässä. (Pullerits 2005, 213.)

Lastentarhassa tarjotaan lapsille monenlaisia musiikillisia elämyksiä, mutta keskeisenä musiikin tuottamisena on laulu. Se, miten ammattilaiset voivat seurata ja auttaa musiikkiin kasvamista ja laulamisen kehittymistä, on valita lapsen iälle sopivia lauluja. Aluksi pienten lasten kanssa pitäisi valita helppoja säveliä ja lapsen kasvaessa hieman vaikeampia. Lapset voivat kehittyä eri tahtia, ja näin pitäisi jokaiselle lapselle löytää sopivia lauluja ja yhdessä laulaminen auttaa myös hitaammin kehittyviä lapsia pysymällä mukana. Myös musiikin kuuntelu auttaa lapsia kehittymään. Rytmi voi kehittyä tanssiessa musiikin tahdissa ja voi myös leikkiä erilaisia leikkejä musiikin tahdissa. Musiikkia voi tuottaa monen opetustilanteen mukana. (Pullerits 2005, 217–218.)

Teatterileikki vaatii pohjatyötä. Lapsen kanssa tulee puhua, laulaa lauluja ja lukea loruja, leikkiä hypitys- ja sormileikkejä jo ensimmäisestä ikävuodesta lähtien. Lapsi reagoi musiikkiin liikkuen, hän hakee runon rytmiä ja intonaatiota. Lapsi matkii liikkumista ja puhetta. Näitä taitoja tarvitaan myöhemmin teatterileikissä. 3–4-vuotiaat kuuntelevat mielellään lyhyempiä emotionaalisesti

esitettyjä tarinoita. Lapsi imitoi hahmojen ääniä ja käyttäytymistä. 5–6-vuotiaana rohkeammat haluavat esittää pääroolia. Teatterileikissä tulee kannustaa myös ujoja lapsia. Lapsilla on siinä iässä hyvä muisti, he osaavat jo sujuvasti ja selkeästi ilmaista itseään. Tuttuja satuja ja näytelmiä lapset osaavat leikkiä jo itsenäisestikin. Lapsia kiinnostavat eri teatterilajit, kuten sormi-, pöytä- ja varjoteatteri. (Ugaste, Tuul & Välk 2009, 52–53.)

Teatterileikin järjestämiseksi valitaan satu tai näytelmä, luetaan se lapsille ja käydään heidän kanssa läpi hahmojen liikkeet, äänensävyt. Yhdessä askarrellaan esimerkiksi naamarit, päähineet sekä rekvisiitat. Satua ei tarvitse opetella välttämättä ulkoa vaan siinä voi hyvin improvisoida. Teatterileikissä lapsi ilmaisee omia tunteita sanojen ja intonaation avulla. Leikissä lapsella on oikeus purkaa tunteita saamatta negatiivista palautetta. Teatterileikissä lapset tukevat ja kannustavat toinen- toistaan. Näytelmän opettamisesta lastentarhanopettaja käyttää avuksi taideteoksia tai kuvia satukirjoista. Teatterileikki kehittää lasten luovuutta ja mielikuvitusta, musiikki- ja puhetaitoja. (Ugaste, Tuul & Välk 2009, 53–54.)

4.2 Toiminnan suunnitteleminen

Toiminnan suunnittelulla luodaan pohja koko kasvatustyölle päiväkodissa. Luodaan päivärytmi, jossa nousevat esille toiminnan painotukset, henkilöstön pätevyys ja yhteisön toimivuus. Uusi suunnitelma rakentuu edellisen toiminnan arvioinnista. Kun on suunnitelma, siitä voi joustaa ja se auttaa välttämään tilannetta, jossa tehdään liikaa lapsen puolesta. Nykyään koulun vaatimia taitoja pyritään enemmän liittämään lasten toimintaan päivähoidossa eli palataan siihen, mitä varhaiskasvatus oli alun perin. Varhaiskasvatuksen suunnitelmissa toiminnan keskeisiä osia ovat leikki, oppiminen ja työ. Sisältöalueita ovat kieli, liikunta, musiikki, kuvallinen ilmaisu, ympäristökasvatus sekä käsityö. (Helenius 1993, 65–67.)

Toiminta suunnitellaan kokonaisopetuksena eli eri aineet integroidaan toisiinsa teemoissa. Toimintaympäristöt muuttuvat suunnittelun tuloksena. Toiminnan toteuttaminen vaatii organisatorisia edellytyksiä, eli yksilöllisiä toimintavälineitä

ja riittävästi aikaa toimia. Suunnittelu vaatii lastentarhanopettajan tietoisuutta tavoitteista, ja ryhmän kasvattajien tiimin tulisi ainakin pari kertaa kuukaudessa kokoontua pohtimaan tulevaa toimintaa. Olennaista on järjestää toimintaa lapsen hyvän kehityksen mukaisesti. Hoitopäivän sopusointuinen organisointi on tärkeää eli esimerkiksi liikunnan on vaihdeltava rauhallisemman toiminnan kanssa ja tulisi ottaa huomioon lapsen yksilöllisyys. Toiminnan suunnittelu edellyttää varhaiskasvatuksen ydinasioiden tunnustelua ja opiskelua, koska esimerkiksi leikkitoiminta vaatii erilaista ennakkosuunnittelua kuin oppimisen ohjaaminen ja liikunta suunnitellaan eri lähtökohdista kuin kuvallinen ilmaisu. Päiväkodin koko henkilökunta suunnittelee yhteisiä erityisteemoja ja toimintoja. (Helenius 1993, 65–69; Sarras 1993, 82–83.)

Suunnittelu on yleensä vuosi-, kuukausi-, viikko-, päivä- ja tuokiosuunnittelua. Pohjana on toiminnan havainnointi ja arviointi. Tarkoituksena on, että toiminta olisi suunnitelmallista, monipuolista ja kehittäväää. Lapsi on otettava huomioon yksilönä ja yhteisön jäsenenä kasvatuksen ja opetuksen näkökulmasta analysoitaessa hetken tilannetta. (Sarras 1993, 82–83.)

Yleisin suunnittelu on viikkosuunnittelu. Tiimin viikkopalaverissa arvioidaan edellinen viikko ja suunnitellaan seuraava. Päiväkodeissa on vuosittain tai puolivuositain kehittämispäiviä. Suomessa noin kolmasosassa päiväkodeista tehdään kattava suunnitelma projekteista ja aikatauluista. Kuukausisuunnitelmat auttavat vanhempia ennakoimaan tapahtumia. Harmonista suunnittelua kuvaa hyvin Fröbelin visio kasvattajasta puutarhurina. Asiat eivät aina menee suunnitelmien mukaan. Suunnittelua hajottavat poissaolot ja resurssien puute. Kiire on usein merkki huonosta suunnittelusta. Ongelmia voi aiheuttaa myös suunnittelujen päällekkäisyys päiväkodissa. Tavoitteellinen suunnittelu sisältää kehityksen idean. Yhteinen päämäärä toiminnalle lisää toimivuutta ja selkeyttä. Tavoitteessa tulee olla kohtuullisuus ja pitää miettiä, mitä lapsessa tai ryhmässä tulisi kehittää. Suunnittelussa täytyy tuntee hyvin lasten ikätaso, taidot, näkemykset ja intressit. Toiminta ei saa olla liian vaativaa. Tavoitteellisuuteen kuuluu iloita edistymisestä. (Reunamo 2007, 122–125.)

Kasvattajayhteisön on pohdittava suunnitelmaa laadittaessa, että siinä olisi optimaalisella tavalla hyödynnetty lapsen oppimispotentiaalia. Lapsi saattaa kehittää ei-toivottua käyttäytymistä, jos ympäristön haasteet eivät vastaa lapsen potentiaalia. Toiminnan suunnittelemisessa on otettava huomioon myös oppimistaitojen kehittyminen. Ympäristön tulee olla sopivan haasteellinen mutta antaa tilaa omatoimisuudelle ja kokeilulle. Oppimisympäristön on muistutettava luonnollisen elämän konteksteja, ja sen on kannustettava lapsia aktiiviseen osallistumiseen sekä kehitettävä yksilöllistä muutosvalmiutta ja -halukkuutta. Toiminnan suunnitelman tulisi olla oppimismyönteinen. (Brotherus 1994, 53–54.)

Opetus- ja kasvatussuunnitelmassa on olennaista ottaa huomioon lasten kehitystaso, mielenkiinnon kohteet, erilaisuus oppijana ja kommunikoijana. Eniten kehittää lasta se, kun toiminta on lähikehityksen alueella. Alussa lapsi tarvitsee helpompia tehtäviä ja aikuisen apua, myöhemmin lapsen kasvaessa siirrytään helpommalta vaikeammalle ja yksilölliseltä yleiselle. Lastenkulttuurin välttämätön osa tulisi olla sallivuus, ketään ei syrjitä erilaisuuden takia. Demokratiaa opetellaan jokapäiväisessä elämässä. (Kala 2009, 7.)

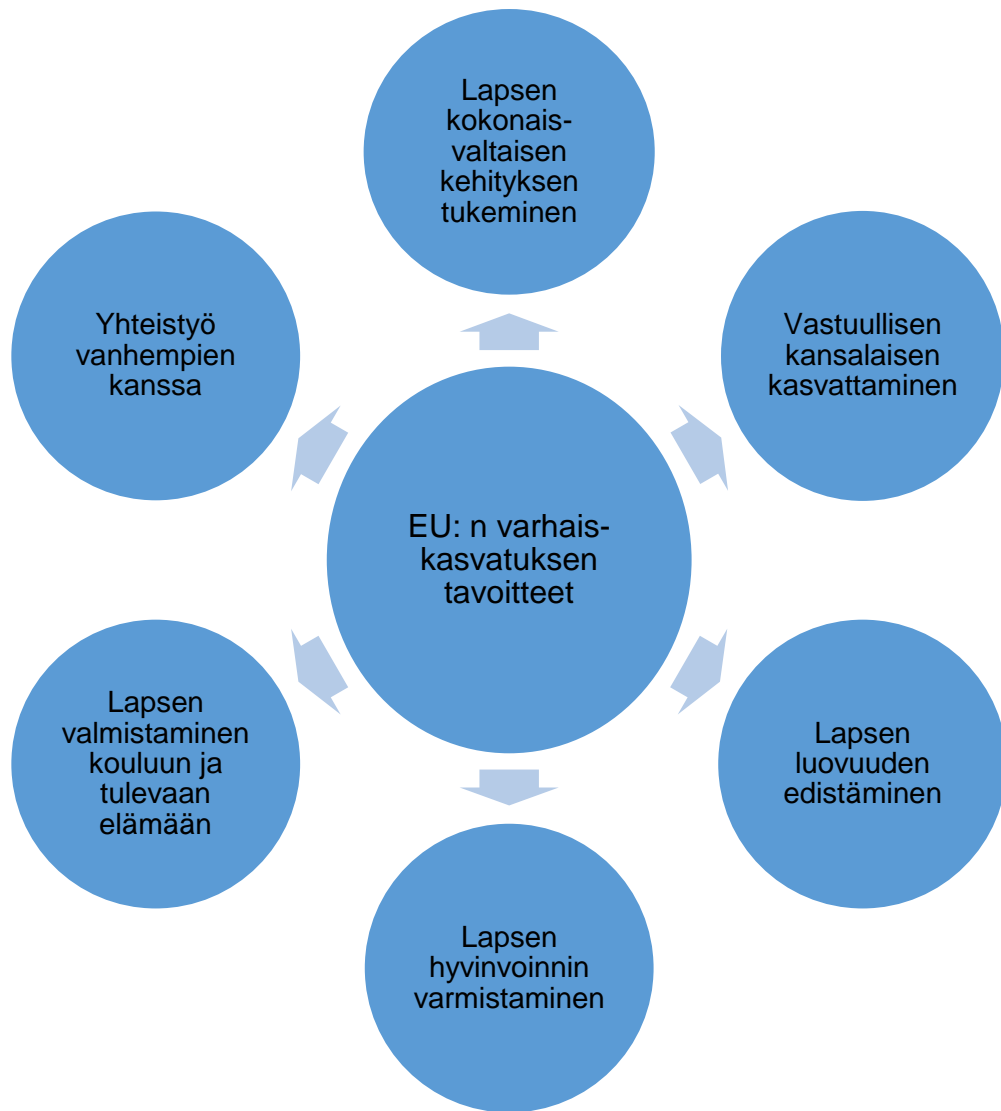
Lapsen kehitystä tukee liikuntaan kannustava, erilaisia liikkumismahdollisuuksia ja -kokemuksia tarjoava ympäristö. Tärkeä on niin fyysinen kuin myös sosiaalinen ympäristö, jossa lastentarhanopettaja eli pedagogi tukee jokaisen lapsen yksilöllistä kehitystä ja takaa onnistumisen kokemuksia. Jokainen lapsi on jossain taitava ja onnistumisen kokemukset riippuvat lastentarhanopettajan ammatillisuudesta. Turvallisuus ja onnistumiset luovat pohjan oppimismotivaatiolle. Lapsen mielenkiinto liittyy yleensä jonkun ilmiön kokonaisuuteen. Sen takia on hyvä aiheiden ja toimintojen integroiminen keskenään. Näin on mahdollista käsitellä lasta kiinnostavaa aihetta monipuolisesti. (Kala 2009, 7.)

Aiheita käsitellään eri toimintojen, kuten havainnoinnin, tutkimisen, kuuntelemisen, keskustelun, lukemisen, vertailun, laskemisen, askartelun, liikunnan, taiteen, musiikin ja draaman kautta. Tavoitteiden suunnittelussa ei lähdetä liikkeelle vain valtion opetussuunnitelmasta vaan otetaan huomioon

lastentarhan ja ryhmän erikoisuus sekä lasten kehitys ja mielenkiinto. Pedagogi on suunnan antaja ja oppimisympäristön luoja. Sopivassa, kehittävässä oppimisympäristössä lapsi pystyy oppimaan ja toimimaan myös omatoimisesti. Esimerkiksi ongelmaratkaisutaito kehittyy ongelmia ratkaisemalla. (Kala 2009, 8–9.)

4.3 Varhaiskasvatuksen laatu ja työn kehittäminen

Alun perin käsite laatu on otettu käyttöön taloudessa. Myöhemmin se on siirtynyt muillekin aloille. Käsitettä käytetään työn kuvailussa, analyysissä sekä tavoitteiden täyttämisen arvioinnissa. Nykyään yhä enemmän käytetään käsitettä laatu, kun puhutaan opetusalan laitosten työn tuottavuudesta. Viron varhaiskasvatuksen perustehtävänä on luoda suotuisat olosuhteet persoonan kehittymiselle, ottaen huomioon lapsen iän, sukupuolen, yksilöllisyyden sekä tukea emotionaalista, eettistä, sosiaalista, henkistä ja fyysistä kehitystä, jotta lapsesta kasvaisi sosiaalisesti herkkä, itseensä luottavainen, huomaavainen ja ympäristöä kunnioittava. (Õun 2005, 128–129.)

KAAVIO 1. EU:n varhaiskasvatuksen tavoitteet

Kaaviossa 1 on tuotu esille mitkä ovat EU: n varhaiskasvatuksen tavoitteet ja osa alueet.

Tutkimuksissa on todettu, että päivähoitoa käytetään yhä enemmän ja että lastentarhoissa on yhä nuorempia lapsia. Siksi kehittämiskysymyksissä on nostettu esille lasten kehityksen tukemisen mahdollisuudet, lastentarhan ryhmän optimaalinen koko, kasvatus- ja opetustyön laadun parantaminen sekä seimien luomisen tarpeellisuus. Varhaiskasvatuksen laadun on oltava lapsilähtöistä. Tärkeintä työssä on kehittää lasta ja tukea hänen yksilöllisyyttään sekä luoda sitä varten riittävän hyvä kasvu- ja oppimisympäristö. Lapsi on osa perhettä, joten yhteistyötä vanhempien kanssa on tehtävä. (Öun 2005, 130–131.)

Arviointi on prosessi, jonka aikana tiettyä objektia analysoidaan systemaattisesti. Siihen liittyvät arvot, kulttuuri ja aika. Toiminta on osaksi subjektiivista, koska on riippuvainen arvioijan mielenkiinnon kohteista, arvoista ja mahdollisesti mielialasta. Nykyään lastenlaitoksissa arvioinnissa käytetään niin kvantitatiivisia kuin kvalitatiivisiakin indikaattoreita. Arvioinnissa havainnoidaan työyhteisön toimintaa kokonaisuutena, jotta siitä olisi hyötyä sekä yksittäiselle työntekijälle että organisaation kehittämiselle. Arviointimenetelmä valitaan tavoitteiden ja strategian mukaisesti. (Öun 2005, 132.)

Tavoitteiden suunnittelu lähtee johtajasta, joka sopii muiden työntekijöiden kanssa yhteiset suunnat. Tavoitteiden tulisi olla selkeitä, sovittavia ja saavutettavia. Arviointitilaisuus järjestetään turvallisessa ja miellyttävässä ilmapiirissä. Arviointi onnistuu hyvin, jos osapuolet ymmärtävät arvioinnin tarpeellisuuden, ilmapiiri on avoin ja kaikkien mielipiteitä otetaan huomioon. Jos henkilöstön arviointia varten on säännelty ohje, tulee sitä noudattaa myöhempien väärinkäsityksien välttämiseksi. (Öun 2005, 132–134.)

Organisaatiota arvioidaan myös ulkopuolisesti valtion sekä kunnan tasolla. Opetuslaitosten ulkopuolelta tulevaa arviointi tapahtuu esimerkiksi valvontatulosten pohjalta, ja se voi olla yhdistetty sisäiseen arviointiin. Virossa opetusalan laitoksia arvioi valtio ja siinä arvioidaan johtamista sekä opetus- ja kasvatustoiminnan suorituskykyä. Lisäksi arvioijana saattaa toimia kunnan hallinto. Sisäisen arvioinnin sijaan käytetään myös synonyymiä itsearviointi. Itsearviointilla voidaan arvioida kaikkia toiminnan sisältöjä. Itsearviointi auttaa työn suunnittelussa ja kehittämissuunnitelman tekemisessä. Itsearviointikeskusteluja pidetään kerran vuodessa, ja ne ovat osa johtamistyötä, jonka kautta analysoidaan organisaation tavoitteiden täyttymistä, selvitetään toiminnan laadun säilyttämisen tai parantamisen tarve, resurssien käyttö tai lisätarve. (Öun 2005, 140–145.)

KAAVIO 2: Arvioinnin osat

Kaaviossa 2 ovat varhaiskasvatuksen arvioinnin osat yleisesti Virossa.

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Toivon mukaan tästä tutkimuksesta tulisi hyödyllistä tietoa henkilökunnalle päiväkodeissa Suomessa, joissa olemme töissä. Työn tavoitteena on löytää vastaukset kysymyksiin:

- Millaisia ovat virolaisen lastentarhan työntekijät, ammattinimikkeet ja koulutukset?
- Millainen on lapsiryhmä, miten ja kuka suunnittelee toimintaa? Mitä tehdään ja millaista on toiminnan sisältöä viikon ja vuoden aikana ryhmässä?
- Mitä ja miten kehitetään lastentarhassa?

Vastauksien avulla suomalainen henkilökunta toivottavasti ymmärtää paremmin Virosta tänne muuttaneita perheitä ja heidän odotuksia. Yhteistyön alussa on silloin helpompi keskustella perheiden kanssa heidän odotuksistaan ja tavoista toimia täällä Suomessa. Opinnäytetyöstä saamme myös hyviä vinkkejä toiminnan suunnitteluun omissa päiväkodeissamme.

6 TUTKIMUSMENETELMÄ

Tutkimusmenetelmiksi valitsimme laadullisen tapaustutkimuksen, havainnoinnin ja teemahaastattelun, koska halusimme tutkia yhtä kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja syvällisesti. Havainnoinnin kautta halusimme saada paljon tietoa lastentarhan oppimisympäristöstä ja teemahaastattelussa siitä, mitä lapsille ja perheille lastentarhassa tarjotaan.

6.1 Laadullinen tutkimus

Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Siinä pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Ilmiötä pyritään kuvaamaan arvolähtöisesti ja objektiivisesti sekä löytämään ja tuomaan esille tosiasioita. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan tiedonkeruun instrumenttina ihmistä. Tutkija nojaa omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin. Apuna käytetään lomakkeita. Suositaan metodeita, joissa tutkittavien näkökulma pääsee hyvin esille. Kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 161–163.)

6.2 Tapaustutkimus

Tapaustutkimuksen kohteena on nykyhetkinen ilmiö ja tutkimus toteutetaan luonnollisessa kontekstissaan. Kohteena on yksi tapaus, josta halutaan saada syvälinen ja rikas kuvaus. Case-tutkimuksessa pyritään saamaan kokonaisvaltainen kuva ilmiöstä. Tutkimusaineisto koostuu monista aineistoista. Tutkimuskysymyksinä ovat miten ja miksi. Tapaustutkimukset luokitellaan alalajeihin, esimerkiksi selittävässä tutkimuksessa pyritään myös selittämään, miksi ilmiö on kuvatuunlainen. Itsessään arvokkaassa tapaustutkimuksessa pyritään rikkaaseen ja tiheään kuvaukseen sekä tapauksen syvälliseen ymmärtämiseen. Case-tutkimuksen tiedonkeruussa ja analyyseissa käytetään kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmiä. (Kananen 2013, 54–56.)

6.3 Havainnointi

Tutkimushavainnointi on kokonaisvaltaista ja tietoista ilmiöiden sekä tapahtumien aistimista. Se on huomion suuntautumista koko tutkimuskohteeseen. Havainto on esimerkiksi ajatus tai toiminta ja sen merkitys. Havainnot riippuvat siitä, kuka havaitsee ja antaa merkityksen. Havaitsemamme on kiinni esitiedostamme ja ymmärryksestämme. Havaintoja ohjaa usein tarvetila ja mielenkiinto sekä aiemmat kokemukset. Tutkimushavaintojen tekeminen on arkihavaintoja suunnitelmallisempaa ja johdonmukaisempaa. Se on myös usein tietoisesti valikoitunutta. Tutkimuksessa kerätään esitietoihin nojaten uutta tietoa. Havainnon tekeminen on kriittistä, koska tieteellinen tutkimus perustuu luotettaviin havaintoihin ja ne ovat olennaisia ongelmanasettelun sekä teoreettisen viitekehyksen kannalta. Luotettavan havainnon tekeminen on lähtökohtana tutkimuksessa. (Vilkkä 2006, 9–14.)

Kävimme havainnoimassa yhtä virolaista lastentarhaa yhden päivän ajan. Kiertelimme päiväkodin kaikki ryhmätilat ja muut tilat varajohtajan ohjeistuksella. Samalla keskustelimme lastentarhan oppimisympäristöstä ja muista esille nousseista asioista.

Havainnointi on tietoista tarkkailua, ja havaintoja kerätään tutkimusta varten luonnollisessa ympäristössä. Etuna onkin se, että havainto tehdään aina asiayhteydessä, jossa se ilmenee. Laadullisessa tutkimuksessa havainnoidaan osallistumalla enemmän tai vähemmän tutkimuskohteensa toimintaan. Vapaa ja osallistuva havainnointi on tyypillistä laadullisessa tutkimusmenetelmässä. Osallistuvassa havainnoinnissa osallistutaan kohteen ehdoilla ja ennalta sovitun ajanjakson ja se tapahtuu usein ennalta valitusta teoreettisesta näkökulmasta. Kohdistetussa havainnoinnissa tutkija osallistuu kohteen arkipäivään ja hänellä on mielenkiinto johonkin tiettyyn asiaan, tapahtumaan tai toimintaan. Haastatteluakin voi suunnata tutkimusongelman kannalta mielekkäisiin asiasisältöihin ja se yleensä yhdistetään havainnoinnilla saatuun aineistoon. Osallistuvassa havainnoinnissa suositellaan avainhenkilön käyttämistä. Avainhenkilö tuntee tutkittavan yhteisön ja auttaa näin sen jäsenten luottamuksen saavuttamisessa. (Vilkkä 2006, 37–45.)

6.4 Teemahaastattelu

Haastattelua verrataan keskusteluun. Se on melko lyhyt improvisoitu vuorovaikutustapahtuma. Haastattelu on kuitenkin suunniteltu päämäärätietoinen toiminta ja haastattelulla kerätään informaatiota. Haastattelu tapahtuu haastattelijan ehdoilla, mutta keskustellaan kuitenkin molempia osapuolia kiinnostavien teemojen ympärillä. Haastattelijatutustuu tutkimuksen kohteeseen ennalta niin teoriassa kuin käytännössäkin. Luotettavan tiedon saaminen on tärkeää tutkimusongelman kannalta. Haastattelijan on ylläpidettävä haastateltavan motivaatiota ja haastateltavan on voitava luottaa tietojen luottamukselliseen käsittelyyn. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 42–43.)

Kierrettyämme talon haastattelimme iltapäivällä yksitellen kolmea lastentarhan työntekijää: päiväkodin johtajaa, varajohtajaa ja yhden ryhmän lastentarhanopettajaa. Haastattelun aikana teimme muistiinpanoja sekä käytimme äänitallennusta iPadille.

Puolistrukturoidussa haastattelussa on kysymysten muoto kaikille haastateltaville sama, mutta kysymyksien järjestystä ja tärkeyttä voi muuttaa. Kaikkia haastattelun näkökohtia ei ole lyöty lukkoon. Teemahaastattelussa haastattelu kohdennetaan teemoihin eli keskustelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen kautta. On monia tapoja toteuttaa haastatteluja, mutta yleisin tapa on pitää yksilöhaastatteluja. Tapaustutkimuksessa pysytään mahdollisesti yhdessä havaintoyksikössä. Se auttaa keskittymään paremmin tapauksen yksityiskohtiin ja selvittää toimintojen yhteyttä olosuhteisiin ja tilanteisiin. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47–61.)

Case-tutkimuksessa yleisin tiedonkeruumenetelmä on teemahaastattelu. Kysymykset on lajiteltu teemoittain ja kohdistuvat selvästi ilmiötä koskevaan yksityiskohtaan. Teemahaastattelu tapahtuu kasvotusten ja keskustellaan aiheista, joihin yleensä ei pysty vastaamaan lyhyesti. Valmiita teemoja ei voida lyödä lukkoon ennen haastattelua ja se voidaan suorittaa yksilö- tai

ryhmähaastatteluna. Ryhmähaastattelussa saadaan tiivistä tietoa, mutta yksilöhaastattelussa taas tarkempaa ja luotettavampaa. Teemahaastatteluun voidaan käyttää myös internetin vuorovaikutteisia sovelluksia. (Kananen 2013, 93–97.)

7.1 Lastentarhan tilat

KUVA 1. Lastentarhan logo

Kuvassa 1 olevan päiväkodin logon on ideoinut ja piirtänyt yksi lasten vanhemmista. Hän on taiteilija.

Kuvassa 2 oleva lastentarha Terake sijaitsee noin 15 kilometrin päässä Viron pääkaupungista Tallinnasta. Lastentarharakennus on noin 30 vuotta vanha, mutta se on remontoitu alle 10 vuotta sitten. Tullessaan päiväkodin pihaan voi havaita hyvin tilavan piha-alueen ja reilun kokoisen talon. Etupihalla on perinteisiä kiipeilytelineitä ja liukumäkiä. Jokaisella ryhmällä on oma hiekkalaatikko ryhmän sisäänkäynnin edessä.

KUVA 2. Rakennus

Vierailuajamme alkaa noin klo 10. Päiväkodin varajohtaja on meitä vastassa. Tapaamme päiväkodin pääovien luona, jota kautta pääsee myös johtajan ja varajohtajan työhuoneisiin ja henkilökunnan tiloihin. Tutustumisen jälkeen kierrämme taloa, jolloin varajohtaja esittelee meille taloa ja perehdyttää päiväkodin tapoihin.

Talossa on yhteensä kymmenen ryhmää. Ryhmiin pääsee sekä sisäkautta, pitkän käytävän sivussa sijaitsevista ovista, että ulkokautta. Lapset kulkevat aamuisin oman ryhmän ovesta. Käytävän alkupäässä ovat terveydenhoitajan ja puheterapeutin huoneet. Puheterapeutti on talossa kolmena päivänä viikossa ja tarjoaa puheopetusta viikon aikana 30 lapselle.

Jokaisessa ryhmässä on oma erillinen jalkine-eteinen, jota kautta pääsee isompaan lämpiöön. Siellä sijaitsee jokaisen lapsen oma vaatelokero. Lämpiössä on lattialämmitys ja kuivauskaapit. Eteisen seinillä on lasten piirustuksia ja ilmoitustaulu vanhempia varten. Värimaailma on iloinen, tilaa pukemiseen ja riisumiseen on jokaiselle sopivasti. Eteisestä pääsee ryhmähuoneeseen, jonka tilavuus yllättää positiivisesti. Tilassa on aistittavissa kodinomaisuutta.

KUVA 3. Eteinen

KUVA 4. Ryhmähuone

Kuvassa 4 näkyy yksi lastentarhan ryhmähuoneista. Jokaisessa ryhmähuoneessa on lastentarhanopettajan pöytä, missä voi tehdä paperitöitä ja

käyttää tarvittaessa tietokonetta esimerkiksi silloin, kun lapset nukkuvat päiväunia, näköyhteys säilyy kaikkiin ryhmään huoneisiin ja lapsiin. Kuvassa näkyy myös lautapelihylly ja yksi lasten pöytäryhmä. Kodinomaisuus tulee tässäkin esille, on kukkia ja värikyttä näkyvillä.

Ryhmässä jokaisella lapsella on oma tuoli ja lapset jakaantuvat noin 3-4 pöytäseurueeseen. Ryhmätilassa sijaitsee myös aikuiselle tarkoitettu työpöytä tietokoneineen. Huoneessa on lisäksi runsaasti hyllytilaa, jossa on pelejä ja askartelutarvikkeita. Lisäksi ryhmähuoneessa on keittiönurkkaus: lavaaari, kaappeja ja astianpesukone. Jokaisessa ryhmässä tiskataan omatoimisesti käytettävät ruokailuvälineet. Lapsille on järjestetty iso nurkkaus kotileikkejä varten.

KUVA 5. Ryhmähuone ja kotileikkipiste

Kuvassa 5 näkyy ryhmän kotileikkipiste, joka on hyvin monipuolinen ja jossa lapset pääsevät käyttämään mielikuvitustaan. Kotileikki sijaitsee ryhmähuoneen yhdessä kulmassa, näin ryhmän opettaja voi seurata lasten leikkiä tai ohjata sitä tarvittaessa niin, että lapset ovat aina näkyvillä. Kuvasta

tulee hyvin esille myös hyvin kodinomaisuus. Värimaailma on iloinen ja leikkimään kutsuva.

Ryhmätilasta on yhteys leikki- ja nukkumahuoneeseen. Makuuhuone on ryhmähuoneen kanssa samankokoinen. Molempia tiloja yhdistävät isot liukuovet. Ovet ovat päivisin auki, jotta lastentarhanopettajalla olisi tiloihin näköyhteys tarkkaillakseen lasten toimintaa. Jokaisella lapsella on makuuhuoneessa seinän vierustalla sijaitseva oma sänky. Joissakin ryhmissä on myös kerros- tai vedettäviä sänkyjä. Kattoon on kiinnitetty kiipeilytelineitä ja renkaita. Tilaa on runsaasti, jolloin koko ryhmä mahtuu hyvin touhuamaan. Kuvassa 6 näkyy myös kiipeilyteline.

KUVA 6. Makuu- ja leikkihuone ja kiipeilyteline

Lapset käyttävät mielellään välineitä, joita heille tarjotaan. Kiipeilyteline antaa lapselle mahdollisuuden kiipeillä ja roikkua luvalla myös sisätiloissa. Huoneiden värimaailma on lapsiläheinen ja värikäs, mutta samalla myös rauhoittava. Nurkassa oleva iso sohva huokuu kodinomaisuutta ja lattiamatot sekä hyllyillä olevat kukat korostavat sitä entisestään.

KUVA 7. Ryhmähuone

Kaikki ryhmätilat ovat kooltaan samanlaisia. Pieniä eroja on sisustuksessa. Kuvassa 7 näkyy yksi ryhmähuone. Ryhmissä kaikki lapset ovat yhdenmukaisesti samanikäisiä, esimerkiksi 3-vuotiaiden ryhmässä ovat sen ikäiset lapset. Päiväkodissa on vain kaksi ryhmää, joissa keskenään on yhdistetty kaksi ikäluokkaa. Päiväkodissa on kaksi esikouluryhmää, joita samat opettajat ovat ohjanneet kolmannelta ikävuodesta alkaen.

Vierailumme aikana on menossa yksi päivän toimintatuokioista. Kaikkien ryhmien lapset askartelevat, ja ryhmätiloissa on hiljaista ja rauhallista. Tilanne vaikuttaa erikoiselta, sillä ryhmiä on yhteensä kymmenkunta, mutta mitään melua ei ole havaittavissa. Lapset ja ryhmien aikuiset ottavat vierailijat iloisesti vastaan ja esittelevät auliisti tilojaan.

Kierrettyämme talon ryhmätilat, tutustumme myös talon muihin tiloihin ja koemme lisää yllätyksiä. Päiväkodissa on isohko sali, jossa järjestetään liikuntahetkiä, musiikkitunteja ja päiväkodin juhlia. Kuvassa 8 näkyy yksi puoli ja kuvassa 9 toinen puoli salista. Saliin mahtuvat kaikki päiväkotiryhmät. Salissa

on myös erillinen jumppavälinevarasto ja iso käsityöhuone. Varajohtajan mukaan lastentarhassa toimivat myös liikunnan- ja musiikinopettajat. Salin ikkunasta on näkymä koulun uimahallille, jota käyttävät kerran viikossa myös isommat lastentarhanlapset.

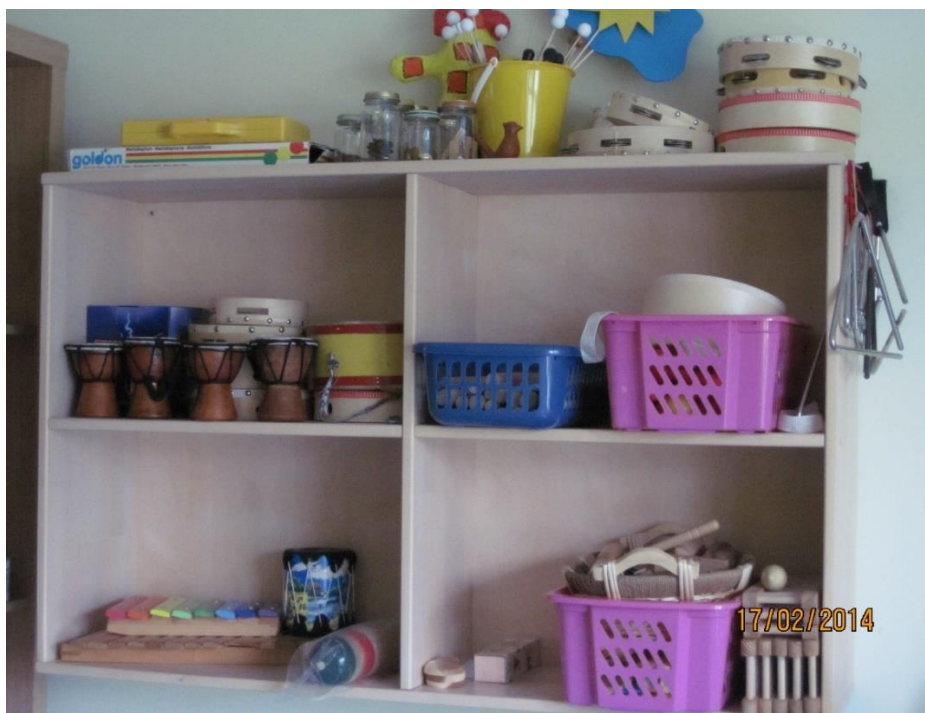

KUVA 8. Sali

Salissa työskentelee musiikinopettaja, joka järjestää juhlia ja organisoii erilaisia esityksiä. Musiikinopettaja osaa soittaa erilaisia soittimia ja on erikoistunut juuri alle kouluikäisten lasten eli varhaisiän musiikin opetukseen.

KUVA 9. Sali

KUVA 10. Soittimet musiikin huoneessa

Lapset pääsevät myös itse kokeilemaan erilaisia soittimia ja rytmittämään päiväkodin musiikinopettajan ohjeistuksella.

KUVA 11. 5-vuotiaiden esitys teatterifestivaalilla

Silloin, kun olimme tutustumassa lastentarha Terakesessa, lapset harjoittelivat teatterifestivaalia varten. Kyseinen kuva on lähetetty meille henkilökunnalta oikeiden esityksien aikana. Lastentarhassa on hyvä pukuvarasto ja lasten kanssa askarrellaan tarvittavia päähineitä ja muuta rekvisiitta. Vanhemmat ja muut ryhmät pääsevät katsomaan esityksiä, ja teatterifestivaalista on tullut lastentarhan kevään juhlallinen tapahtuma.

Lastentarhassa vierailee myös erilaisia ryhmien vetäjiä, kuten esimerkiksi tanssiryhmän tai jalkapallon ryhmävetäjä tai musiikkileikkikoulun vetäjä. Harrastustoiminta on maksullista, ja siihen lapsi pääsee osallistumaan vain, jos vanhemmillä on sellaiseen varaa. Lastentarhassa on kuitenkin joka viikko päiväkodin omaa toimintaa, joka on jokaiselle lapselle tarkoitettu. Maksullisten kerhojen toiminnan tarkoitus on se, että lapsi pääsisi harrastamaan päivän aikana ja näin ei tarvitse vanhemman illalla pitkän lastentarhapäivän jälkeen enää viedä väsynyttä lasta johonkin harrastukseen.

Lastentarha on iso, mutta se vaikuttaa erittäin lämpimältä ja kodinomaiselta. Käytävien seinät ovat täynnä lasten töitä. Kukkaloistoa löytyy ympäri taloa. Vierailijat ihailevat yleistä hiljaisuutta ja kokonaisvaltaista rauhallisuutta.

Jokaisesta päiväkotiryhmästä on vastuussa päivän aikana kaksi aikuista, lastentarhanopettaja ja hänen avustajansa. Ryhmän kaksi opettajaa vuorottelevat. Lapsiryhmät koostuvat 20–24 lapsesta.

7.2 Henkilökunta

Haastattelimme opinnäytetyötä varten kolmea työntekijää. Vain yhtä lastentarhaopettajaa sen takia, koska Virossa kaikilla opettajilla on periaatteessa samanlainen koulutus, riippumatta siitä, onko tutkinnon suorittanut yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa, koska molemmissa opiskellaan varhaiskasvatusta. Työn tehtävätkin ovat opettajilla lastentarhassa samoja. Yksi haastateltavista kuvasi haastattelussa omaa urankehitystään.

Taulukossa 1 näkyy haastateltavien koulutus, asema lastentarhassa ja työkokemus alalla.

TAULUKKO 1. Haastateltavien taustatiedot

Haastateltava	Koulutus	Asema työyhteisössä	Työkokemus alalla
H1	Varhaiskasvatus, yliopiston maisterin taso	Lastentarhan johtaja	25 vuotta, johtajana 13 vuotta
H2	Varhaiskasvatus, yliopiston maisterin taso	Lastentarhan varajohtaja	25 vuotta
H3	Varhaiskasvatus, AMK taso	Lastentarhanopettaja 4 v. ryhmässä	21 vuotta

Valmistuin vuonna 2007 Tallinnan yliopiston pedagogisesta seminaarista lastentarhanopettajaksi (AMK), jossa opiskelin 2 vuotta varhaiskasvatusta. Opettajana olen työskennellyt 9 vuotta, enne sitä tein noin 12 vuotta päiväkodissa lastentarhaopettajan avustajan työtä. (H3, 21 vuotta alalla.)

Lastentarhanopettajaksi voi opiskella monessa Viron yliopistossa: pääkaupungissa Tallinnan Yliopistossa, Yliopiston Pedagogisessa seminaarissa ja Rakveren Collegessa. Kouluun hakeminen edellyttää lukion suorittamista. Tallinna Yliopisto on kouluttanut lastentarhanopettajia 47 vuotta. Opiskelu kestää kolme vuotta ja on laajuudeltaan 180 opintopistettä. Sen jälkeen on mahdollisuus jatkaa kahden vuoden maisterin tutkintoon. Valmistujilla on oikeus tehdä töitä alle 8-vuotiaiden lasten kanssa, hakea lastentarhan varajohtajan tai johtajan virkaa. Lisäksi yliopistolla on mahdollisuus saada täydennyskoulutusta varhaiskasvatuksesta. (Tallinna Ülikool 2014.) Lastentarhassa paikan päällä järjestettävistä koulutuksista yksi haastateltavista kertoi seuraavaa.

Meidän lastentarha tilaa yleensä koulutukset omaan taloon, että kaikki opettajat tai riippuen koulutuksesta koko yhteisö pääsisi mukaan. Lastentarhanopettajat toivovat, mitä haluaisivat opiskella tai mihin on tarvetta. Viimeiset koulutukset on ollut draamakasvatus

ja teatteri, kiusaamisvapaa lastentarha, ensiapu. Hetkellä monta työntekijä valmistuu korkeakoulusta, opettajan avustajat opiskelevat lastentarhanopettajiksi. Nuoria työntekijöitä tukevat uran ensimmäisinä vuosina ”vanhat” työntekijät-mentorit. (H2, 25 vuotta alalla.)

Tutkimuksessa selvisi, että lastentarhanopettajaksi on paljon hyviä mahdollisuuksia kouluttautua ja lisäkoulutusta saa myös valmistumisen jälkeen joko yliopistolla tai kiinnostuksen ja tarpeen mukaan työpaikalla.

Lastentarhan henkilökunnan muodostavat pedagogit, terveydenhoitaja sekä jokapäiväistä toimintaa takaavat ja lastentarhaopettajia avustavat henkilöt. Henkilökunnan vähimmäismäärän määrittelee opetus- ja tiedeministeri. (Riigi Teataja 2014.) Vierailumme aikana havainnoinnissa ja haastatteluissa selvisi henkilöstön rakenne ja työaika.

Lastentarhassamme Terake on 38 työntekijää, niistä 20 on lastentarhanopettajia ja 10 opettajan avustajaa. Lisäksi on musiikin opettaja, liikunnan opettaja, käsityön opettaja, terveydenhoitaja, puheterapeutti, emäntä, varajohtaja ja johtaja. Nuorin työntekijä on 22-vuotias ja vanhin 62. Pisin työura on 40 vuotta ja aika monella 20–35 vuotta. Esimerkiksi musiikin opettaja on lastentarhassamme 35 vuotta. (H1, 25 vuotta alalla.)

Minun kanssa samassa ryhmässä työskentelee kaksi ihmistä, toinen lastentarhanopettaja ja opettajan avustaja. Lastentarhanopettajat ovat töissä vuoropäivin ja keskiviikko jaetaan niin, että yksi opettaja on aamu- ja toinen iltapäivän. Viikko työaika opettajilla on 35 tuntia. Siitä 5 tuntia on tarkoitettu työn suunnittelemiselle, materiaalien etsintään, tuokioiden valmistamiseen ja muun sellaiseen. Avustaja on töissä joka päivä kello 8–17. Päiväkoti on auki 7–19. (H3, 21 vuotta alalla.)

7.3 Talon toiminnan suunnittelu

Varajohtaja kertoi haastattelussa koko talon opetustoiminnan suunnittelemisesta ja miten siitä lähdetään suunnittelemaan ryhmän toimintaa. Selvisi, että suunnitelmat on hyvin integroitu keskenään.

Valtion opetussuunnitelman perusteella laaditaan lastentarhan oma suunnitelma, jossa kirjoitetaan auki lasten iän mukaan toiminta. Tärkeimmät aiheet meillä ovat Sakun tarina, terveyttä edistävä lastentarha ja teatteri. Syksyllä suunnitellaan koko vuoden toiminta ja yhteiset tapahtumat, juhlat. Pedagoginen toimikunta suunnittelee kalenterin perinnejuhlien ja vuodenaikojen mukaan. Ryhmät ottavat taas omien viikkosuunnitelmien pohjaksi talon vuosisuunnitelman. (H2, 25 vuotta alalla.)

TAULUKKO 2. Lastentarhan perinteisiä tapahtumia

LAPSILLE	PERHEILLE	YHDESSÄ KUNNAN MUIDEN LASTENLAITOSTEN KANSSA	HENKILÖKUNNALLE
Viisaudenpäivä	Avoimien ovien päivä	Juoksupäivä	Viisaudenpäivä
"Mardipäev"	Tonttu-kahvila	Hiihtopäivä	Kansainvälinen opettajien päivä
"Kadripäev"	Ryhmiä joulujuhlat	Pallopeliäpäivä	Tasavallan syntymäpäivä
Jouluaajan juhlaminen	Valokuva metsästys	Kouluun menijöiden ympäritalon juoksu	Naistenpäivä
Jouluretki- Viedään ruokaa metsän eläimille ja linnuille	Äitienpäivä	Urheilupäivä Audentes urheilukoulussa	Teatterifestivaalin päättymisjuhla
Kuusen läksiäiset	Ryhmiä kevätkuuhlat		Pedagogisen toimikunnan retki
Ystävänäpäivä	Piknik		Kokemusmatkat
Tasavallan syntymäpäivä			
Teatteri- festivaali			
Valmistujien puun istutus			

Taulukossa 2 on tietoa talon perinteisistä tapahtumista. Haastateltava kertoi, että heillä juhlitaan paitsi lastentarhassa lasten kanssa myös vanhemmat pääsevät mukaan tapahtumiin. Taulukossa näkyy, että lastentarhassa järjestetään paljon tapahtumia lapsiryhmän lisäksi myös perheille, henkilökunnalle sekä yhteisiä tapahtumia eri lastentarhojen henkilökunnille.

Meillä on paljon yhteisiä tapahtumia vanhempien kanssa. Esimerkiksi syksyllä on isien taskulamppu-suunnistus. Tonttukahvila, jonne vanhemmat leipovat ja myynnillä kerätään rahaa lastentarhalle. Teatterifestivaalia varten joka ryhmä opettelee yhden näytelmän, vanhemmat auttavat pukujen ompelussa, käsityön opettaja auttaa rekvisiitan askartelussa, musiikin opettaja laulujen ja liikunnan opettaja tanssien oppimisessa. Teatteriviikon aamulla esitetään näytelmä muille ryhmille ja illalla vanhemmille. Teatterifestivaalin voittaja pääsee esittämään näytelmää toiseen lastentarhaan. (H2, 25 vuotta alalla.)

TAULUKKO 3. Terveyttä edistävät tapahtumat- TerKo

LAPSILLE	PERHEILLE	HENKILÖKUNNALLE
Syysretki	Isänpäivän suunnistus ”Etsitään Marttia”	Syysretki
Urheilupäivät	Perheen hiihtopäivä	Liikuntaviikko- Sinun askeleesi
Hiihtoretki	Perheen uimapäivä	”Maijooks”
”Jüriöö” juoksu		Kevätretki
Kevätretki		

Taulukossa 3 näkyy, että yksi lastentarhan suuntauksista ja erittäin tärkeä osa on terveyden edistäminen. Haastattelujen myötä saimme selville, että vuosisuunnitelma on jaettu temaviikoiksi ja esimerkiksi tämän vuoden teemat ovat seuraavia.

- ✓ Kotimaan syntymäpäivän viikko
- ✓ Syksyn syntymäpäivän viikko
- ✓ Leipäviikko
- ✓ Piparkakkujen leivontaviikko
- ✓ Sydämeni viikko
- ✓ Isovanhempien viikko
- ✓ Ystävänviikko
- ✓ Lemmikkien viikko
- ✓ Kansanlaulun viikko
- ✓ Kauniin taiteen viikko
- ✓ Syksyn turvallisen liikenteen viikko - Ole näkyvä pimeässä!
- ✓ Kevään turvallisen liikenteen viikko - Pyörällä liikenteessä
- ✓ Ensiavun viikko – Autan ystävää hädässä
- ✓ Sakun kartanon ja puiston viikko
- ✓ Hiekkalinnan rakentamisen viikko

Haastateltavana ollut lastentarhaopettaja kertoi omasta lapsiryhmästään ja omasta työstään siinä.

*Ryhmässäni on lapsia 24, iältään 5–6 vuotta. Aloitin sen ryhmän kanssa, kun lapset olivat 2-vuotiaat. Yleensä opettajat aloittavat 3-vuotiaiden kanssa työskentelyn ja menevät saman lapsiryhmän kanssa koulun ensimmäiseen luokkaan saakka. Ryhmässä laaditaan viikkosuunnitelma. Se kumpi opettajista on perjantaina töissä, määrää viikon aiheen. Yksi opettaja pitää matematiikan ja toinen äidinkielen tuokiot, muut toimintatuokiot, kuten viikon askartelut, menevät työvuorojen mukaan. Talon yhteiset vuoden tapahtumat sovitaan syksyllä kalenterin juhlien mukaan. Meillä on viikossa kaksi kerta musiikkia, kaksi kerta liikuntaa ja kerran askartelua käsityön opettajan kanssa. Lisäksi on kerran viikossa muovailua, maalausta sekä liimaustyötä. Toimintatuokiot pidetään aamupäivällä, iltapäivällä vain jos täytyy lopettaa kesken jäänyttä työtä. Muuna aikana on vapaata leikkiä. (H3, 21 vuotta alalla.)
Musiikkituokiot pitää maanantaisin ja keskiviikkoisin musiikinopettaja ja liikunnantuokiot pitää tiistaisin ja torstaisin liikunnanopettaja oman suunnitelman mukaan. (H3, 21 vuotta alalla.)*

Samalta lastentarhaopettajalta saimme hänen ryhmänsä yhden viikon viikkosuunnitelman (taulukko 4) malliksi opinnäytetyötä varten.

Taulukossa 4 näkyy, miten viikkosuunnitelma sisältää tavoitteet lapsille ja varhaiskasvatuksen sisällöt. Viikkosuunnitelmat ovat nähtäville vanhemmille ryhmän eteisen seinällä.

TAULUKKO 4 Esimerkki yhden ryhmän viikkosuunnitelmasta

VIKKOSUUNNITELMA	17–21.2.2014 Mõmmikud (5–6-v.)
Aihe	AVARUUS
Tavoitteet	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lapsi ymmärtää käsitettä avaruus 2. Lapsi osaa nimetä eri planeettoja 3. Lapsi osaa käyttää hakuteoksia 4. Lapsi osaa selittää mainoksen olemusta 5. Lapsi tuntee numeron 7 6. Lapsi tuntee kirjaimen ja äänteen M
Tutkiminen. Minä ja ympäristö	Havainnointi: Maapallo, aurinko ja kuu Keskustelu: Avaruus: erilaiset planeetat, tutustuminen kirjallisuuteen
Kieli ja puhe	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sana- ja äänneiden opetusleikki- muodosta mainoslause 2. Lastenkirjallisuus: V. Korzets - Satu haaleanvihreästä auringosta (kirjasta- Isä lue minulle, s. 143) 3. Tarinan uudelleenkertominen: V. Miller - Vanupalasen seikkailu (kirjasta- Mummo lue minulle, s. 327) 4. Runon oppiminen: I.Trull - Itä ja länsi (kirjasta- Isä lue minulle, s. 143) 5. Kirjain M- tehtävävihosta Kirjoitan kirjaimia, s. 13
Matematiikka	<ol style="list-style-type: none"> 1. Numero 7 2. Päivä ja yö 3. Tehtävä vihosta- Lastentarhan matematiikka, s.30
Taide	Piirtäminen: Avaruus/ avaruusmies Askartelu: pitää käsityön opettaja Piret Liimaustyö: Raketti
Opetusleikki	Tilanneleikki Lautapeli- Kimble
Tapahtuma	21.2 klo 9.30 teatteri Aikakone, lippu 1.80

Kehitys on kasvun ja muuttumisen prosessi. Ihmisen kehityksessä suurin muutos tapahtuu ennen syntymää ja ennen kouluikää. Kehitys koostuu kolmesta komponentista: ensimmäinen on kognitiivinen ja henkinen, toinen on sosiaalinen ja emotionaalinen, kolmas on fyysinen ja psykomotorinen kehitys. Perinnöllisyys ja ympäristö määräävät lapsen fyysisen ja kognitiivisen kehityksen. Psykososiaaliseen kehitykseen auttaa vuorovaikutus muiden lasten ja aikuisten kanssa. (Veisson & Nugis 2009, 5.)

Alle kouluikäisten lasten arviointi on jatkuva prosessi, siinä havainnoidaan, dokumentoidaan lasten toimintaa ja sen tuloksia luonnollisessa oppimisympäristössä. Mittauksissa tulee olla kattavasti lapsen menestyksen tärkeitä alueita: sosiaalinen kompetenssi, kognitiiviset taidot ja oppiminen. Mittausten tulee ottaa huomioon lapsi kokonaisvaltaisesti. Tulosten tulee olla helposti ymmärrettäviä ja esitettäviä, jotta niitä voisi jakaa esimerkiksi lasten vanhemmille. Arviointi pitäisi olla mahdollista suorittaa ryhmän tiloissa tapahtuvien toimintojen yhteydessä. Luonnollisessa oppimisympäristössä tietyin välein tapahtuvat arvioinnit ovat paras mahdollisuus näyttää lapsen yleiset valmiudet. Arvioidaan lapsen perustaitonsa, käsitteiden ymmärtäminen, ongelmaratkaisun osaaminen ja oppimismotivaatio. (Veisson & Nugis 2009, 10–11.)

Lapsen kehitystä tulisi seurata säännöllisesti, havainnoida ja sen perusteella pitää kehityskeskustelut. Lastentarhassa lapsen kehitystä arvioivat lastentarhanopettajat yhdessä muiden, esimerkiksi vanhempien, puheterapeutin, terveydenhoitajan, perhelääkäriin ja asiantuntijoiden kanssa. Tarvittaessa konsultoidaan erityisasiantuntijoita. Lasten arvioinnissa käytetään avuksi havainnointia, keskustelua, haastattelua, lasten töitä. Töitä ovat esimerkiksi piirustukset ja tehtävät, joita kerätään vaikka kasvunkansioon. Arvioinnissa voi käyttää Blumen Askeleet-ohjelma tai 3–7-vuotiaille tarkoitettua Wechslerin testiä. 3–5-vuotiaiden arvioinnissa käytetään lomaketta, joka kattaa eri kehitysalueita. Sen avulla saa yleiskatsauksen lapsesta kokonaisuudessaan. (Veisson & Nugis 2009, 15–16.)

KAAVIO 3. 3–5-vuotiaiden arvioinnin alueita.

Yksi haastateltavista kertoi, että 6–7-vuotiaiden kehitystä arvioidaan täyttämällä ennen koulun ensimmäiselle luokalle siirtymistä kouluvalmiuskortti. Seuraavalla sivulla taulukossa 5 näkyvät arvioitavat osa-alueet.

6–7-vuotiaille koulun ensimmäiselle luokalle siirtyville tehdään kouluvalmiuskortti (H3, 21 vuotta alalla.)

TAULUKKO 5. Kouluvalmiuskortti

1. Karkea- ja hienomotoriikka (täyttää liikunnanopettaja ja/ tai ryhmän lastentarhanopettaja)	
2. Omatoimisuus	
3. Mielenkiinnon kohteet ja motivaatio	
4. Leikki ja sosiaaliset taidot	
5. Emotionaalinen kehitys ja käyttäytyminen	
6. Tunnetaidot, keskittyminen, muisti	
7. Puhe (täyttää puheterapeutti ja/tai ryhmän lastentarhanopettaja)	
8. Esitaidot äidinkielessä ja matematiikassa	
9. Tukitoimet lastentarhassa	
10. Yhteenveto Kehityksen vahvuudet	Tarvittava tuki
Mielipide kouluvalmiudesta	

Terake-lastentarhan kehittämissuunnitelmassa on yhteistyön kehittämisen tavoitteeksi asetettu esimerkiksi se, että lastentarha on yhteistyön aloittajaksi ja että yhteistyötä arvioidaan systemaattisesti. Yhteistyö erilaisten kerhojen kanssa tukee ja rikastuttaa lasten kehitystä sekä auttaa opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamisessa. Yhteistyö vanhempien ja vanhempainyhdistyksen kanssa tukee lasten kasvun- ja oppimisympäristön parantamista. (Terake 2014.)

Haastateltavat kertoivat seuraavaa yhteistyöstä koulun ja vanhempien kanssa.

Meillä on tiheä yhteistyö Sakun koulun kanssa, koska melkein kaikki yhden ryhmän lapset siirtyvät syksyllä sinne opiskelemaan. Lastentarhaopettajat käyvät koulussa katsomassa ”omia” lapsia, silloin kun he opiskelevat ensimmäisellä luokalla. Koulun ekan luokan opettajat tulevat aina maaliskuussa lastentarhaan ja osallistuvat yhden päivän toimintaan, tutustuvat ja havainnoivat lapsia. Vanhemmille pidetään erilaisia luentoja koulussa enne kouluun siirtymistä. Sitten me tehdään vielä yhteistyötä esimerkiksi muiden lastentarhojen ja lastensuojelun kanssa. (H2, 25 vuotta alalla)

Teemme yhteistyötä vanhempainyhdistyksen kanssa. Jokaisesta ryhmästä yksi vanhempi yhdistyksessä ja palavereja pidetään neljä kertaa vuodessa. Pedagoginen toimikunta tekee yhteistyötä työyhteisön kanssa. On yhteisiä palavereja kunnan muiden lastentarhojen työntekijöiden kanssa. Kerran kolmessa kuukaudessa pidetään yhteinen palaveri Harjunmaan 77 lastentarhan johtajan kanssa. Lisäksi on palavereja kuntatalolla. (H1, 25 vuotta alalla)

Vuodeksi 2017 pyritään selvittämään keskusteluissa vanhempien kanssa ja kyselyjen kautta vanhempien odotukset ja ehdotukset. Vanhemmille esitellään vanhempainilloissa ja viikkosuunnitelmien kautta lasten ikään perustuvaa opetussuunnitelmaa. Tehdään yhteistyötä Sakun koulun kanssa lasten kouluvalmiuksien tukemiseksi. Lasten kehityksen tukemiseksi, opetussuunnitelman toteutumiseksi ja oppimismahdollisuuksien rikastamiseksi tehdään yhteistyötä kunnan muiden lastentarhojen, kuntokeskuksen, kirjaston, musiikkiopiston ja muiden kulttuurilaitosten kanssa. Tiedon kulkemisen

tehostamiseksi lastentarhan ja vanhempien välillä on luotu lastentarhan nettisivu. (Terake 2014.)

Tutkimuksessa selvisi, että myös vanhempainillat, infot ja muu osallistaminen kuuluvat olennaisesti yhteistyöhön.

Lasten vanhemmille pidetään joka syksy ryhmän vanhempainilta. Puhutaan yleensä vuosisuunnitelmasta. Vanhempia otetaan paljon mukaan toimintaan, esimerkiksi teatterifestivaalin pukujen ompeluun tai rekvisiitan tekemiseen. Infoa vanhemmille jaetaan aamulla lastentarhaan tullessa ja illalla lasta haettaessa. Lisäksi saavat vanhemmat infoa Terakesen nettisivulta ja lastentarhanopettajat lähettävät myös sähköpostia. (H3, 21 vuotta alalla.)

Kehittämissuunnitelma on asiakirja, jossa määritellään lastentarhan kehittämisen määränpäättämisen ja toiminnan alueet. Uudet pääsuunnat suunnitellaan edellisen kauden analyysin sekä sisäisen arvioinnin pohjalta. Kehittämissuunnitelma on visio tavoiteltavasta suunnasta, jonka avulla varmistetaan jatkuva kehitys. Kehittämissuunnitelmassa otetaan huomioon lastentarhan työtä ohjaavat lait, säädökset ja kunnan kehittämissuunnitelma. Kehittämissuunnitelman parissa työskentelevät lastentarhan henkilökunta, pedagoginen toimikunta, vanhempainyhdistys ja kunta. (Terake 2014.)

Lastentarhan johtaja kertoi omassa haastattelussaan paljon asioita työn arvioinnista, kehittämisestä sekä hetkellä käytössä olevasta neljän vuoden kehittämissuunnitelmasta.

Meidän edellisen kehittämissuunnitelman pääpaino oli terveyden edistäminen lastentarhassa. Sitä jatketaan vielä eteenpäin. Nyt olemme tehneet uuden suunnitelman neljäksi vuodeksi ja kirjanneet siihen kaikki meidän ideat. (H1, 25 vuotta alalla.)

Lastentarhan kehittämisen tavoitteiden lähtökohtana ovat yhteiset arvot. Johtokunta luo yhteistyöhön, luovuuteen ja kehittymiseen johtavan ilmapiirin. Pyritään siihen, että lasten, perheiden ja työntekijöiden tyytyväisyys on korkea. Lastentarhan sisäisen arvioinnin järjestelmä tukee kehittämistoimintaa ja strategisen johtaminen tapahtuu Demingin ympyrän periaatteella eli uutta

suunnitellaan edellisen toiminnan analyysin pohjalta. Lastentarhassa työskentelee ammatillisesti pätevät ja yhteisöön sopivat ihmiset, jotka vievät eteenpäin työyhteisön arvoja ja traditioita. Kaikki työntekijät ovat tasavertaisesti vastuussa lasten kehityksen tukemisessa ja turvallisen kasvuympäristön takaamisessa. Lastentarhanopettajan tuottavuutta osoittaa lasten kehitys. Henkilökunnan täydennyskoulutuksen tarve selvitetään sisäisessä arvioinnissa.

Lastentarhassamme on tapana pitää niin jokaiselle työntekijälle kehityskeskustelu kuin myös tiimeille pidetään ryhmä kehityskeskusteluja. Siinä nousevat esiin muiden asioiden lisäksi koulutustarpeet. (H1, 25 vuotta alalla.)

Ryhmillä varsinaisesti palavereja ei ole, asioista sovitaan keskiviikkoisin, silloin kun työpäivä menee niin sanotusti puoleksi ja pidetään tarvittaessa talonpalaveri. Tiimin kehityskeskustelu johtajan kanssa on noin kerran kolmessa vuodessa. (H3, 21 vuotta alalla.)

Esimerkkejä tuottavuuden mittareista suunnitelmasta vuodeksi 2017:

- ✓ Henkilökunta on mukana kehittämistyössä, osallistuu erilaisissa projekteissa ja asiakirjojen hallinto on nykyajan tasolla.
- ✓ Henkilökunnan ymmärrys arvioinnista on parantunut ja itsearvioinnin taitojen parantamiseksi on suoritettu koulutuksia.
- ✓ Analysoidaan resurssien riittävyttä ja tasoa.
- ✓ Rekrytoinnissa tehdään yhteistyötä koulutuslaitosten kanssa.
- ✓ Työtekijöitä tuetaan uran kehittämisessä, esimerkiksi avustajien lastentarhanopettajan koulutukseen hakemisessa.
- ✓ Mentorit tukevat uusien työntekijöiden perehdytyksessä.
- ✓ Tehdään yhteistyötä niin valtion kuin kansanvälisellä tasolla. (Terake 2014.)

Johtajan työtä ja kehittämistyötä tarkistavat pelastuslaitos, elintarviketutkimuslaitos, Sakun kunta. Harjunmaan hallinto tarkista, tapahtuuko opetustoiminta opetussuunnitelman mukaisesti ja onko lastentarhanopettajilla tarvittava pätevyys. Opetushallitus tarkista opetus-

ja kasvatus toimintaa, lasten kehitystä, strategista johtamista, resursseja ja henkilökuntaa, info liikenteen resursseja. (H1, 25 vuotta alalla.)

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISKOHTEET

Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä meillä oli virolaisen lastentarhan henkilökunnan rakenne, heidän ammattinimikkeensä ja koulutuksensa. Tutkimuksessa selvisi, että ryhmän opettajilla on kaikilla korkeakoulututkinto varhaiskasvatuksesta. Päiväkodin johtajalla ja varajohtajalla on maisterin tutkinto korkeakoulusta. Päiväkodissa työskentelevillä musiikinopettajalla, liikunnanopettajalla ja käsityöopettajalla on omaa alaa vastaava korkeakoulututkinto. Päiväkodin muulla henkilökunnalla, kuten lastentarhaopettajan apulaisella ei ole varhaiskasvatuksellista koulutusta. Tutkimustulokset nostivat esille myös tiedon, että jokaisessa ryhmässä työskentelee kaksi lastentarhanopettajaa ja yksi apulainen.

Verrattuna Suomeen, jossa lastentarhanopettajat ovat töissä joka päivä, Virossa lastentarhanopettajat ovat töissä vuoropäivinä, jolloin he työskentelevät 12 h työpäivänä, paitsi keskiviikkoisin työpäivä on puolet päivästä. Apulainen tekee joka päivä kahdeksan tunnin työpäivää. Virossa lastentarhanopettajalla on vastuu pedagogisesta toiminnasta ja lasten ohjauksesta. Opettajan apulaisen tehtäviin kuuluu perushoidossa avustamista ja ryhmän siivous, koska päiväkodissa ei ole erikseen siivojaa.

Toisena tutkimustavoitteena oli tutkia lapsiryhmän kokoonpanoa. Lapsiryhmän koko on melkein sama kuin Suomessa, ryhmässä on noin 24 lasta, mutta Virossa ryhmäkoko ei saa kasvaa. Suomessa lasten määrä ryhmässä on suhdelukusidonnaista, ja ryhmän kokoa voi kasvattaa lisäämällä aikuisia ryhmään. Eroava Suomeen on myös se, että Virossa suurimmassa osassa lapsiryhmissä ovat saman ikäiset lapset. Ryhmän kokoonpano pysyy samanlaisena koko lastentarhassa olon ajan, myös samat lastentarhanopettajat pysyvät ryhmän parissa siihen saakka kun lapset menevät kouluun.

Tutkimustuloksista tuli esille, että ryhmän toimintaa suunnittelevat ryhmän kaksi opettajaa. Lastentarhanopettajan läsnäolo lapsiryhmässä on 30 tuntia viikossa ja 6 tuntia jää pedagogisen toiminnan suunnitteluun. Liikunnan ja musiikin

opetuksesta vastaavat päiväkodissa työskentelevät musiikinopettaja ja liikunnanopettaja.

Kolmantena tutkimuskysymyksenä oli, mitä virolaisessa varhaiskasvatuksessa kehitetään ja miten. Lastentarhassa Terake tehdään paljon töitä laadun parantamiseksi ja toiminnan kehittämiseksi. Talolla on neljän vuoden kehittämissuunnitelma, asia nousi vahvasti esille haastattelussa. Nykyisessä kehittämissuunnitelmassa on tavoitteita vuoteen 2017 saakka. Suunnitelma sisältää yhteistyötä vanhempien, koulun sekä muiden tahojen kanssa, työntekijöiden täydennyskoulutuksia ja menetelmiä työyhteisön toiminnan sujuvuuden tehostamiseksi. Mielestämme suunnitelma on laaja ja siinä on hyvin otettu huomioon edellisen suunnitelman arvioinnin tulokset ja lähdetty kehittämään hetken tilanteen tarpeiden mukaisesti.

Vaikka henkilökuntaa ryhmässä oli vähemmän kun suomalaisessa päiväkodissa, havainnoinnissa vaikutti talo huomattavasti hiljaisemmalta ja rauhallisemmalta, kuin päiväkodeissa, joissa olemme töissä Suomessa.

Kaikki lastentarhanopettajat ovat saaneet varhaiskasvatuskoulutuksen, joka antaa oikeuden opettaa alle 8-vuotiaita lapsia. Samanlainen koulutus henkilökunnalla helpottaa johtajan ja varajohtajan pedagogista työtä huomattavasti.

Isona plussana tutkimustuloksissa oli mielestämme se, että esiopetus on osa päivähoitoa ja sen jälkeen vasta siirrytään kouluun. Se helpottaa niin vanhempien kuin lasten elämää – heidän ei tarvitse siirtyä monta kertaa laitoksesta toiseen eikä vanhempien miettiä, mistä saa iltahoitopaikan. Samalla lastentarhaopettajat tekevät intensiivistä yhteistyötä koulun ala-asteen opettajien kanssa. Mielestämme tässä olisi ainakin yksi kehittämiskohde Suomessa.

Tutkimuksessa nousi vahvasti esille kulttuurisesti kestävä kehitys virolaisessa varhaiskasvatuksessa. Lastentarhassa pyritään säilyttämään kansan kulttuuriperintöä, lapsille puhutaan paljon perheestä, historiasta,

yhteiskunnasta, musiikista, kirjallisuudesta sekä kielestä. Se voisi olla mielestämme yksi kehittämiskohde päiväkodeissa, joissa olemme töissä.

Virolaisen lastentarhan johtajat ja henkilökunta olivat hyvin kiinnostuneita tutkimuksestamme, mutta olisivat halunneet tietää enemmän suomalaisesta varhaiskasvatuksesta. Siinä olisi mahdollisesti idea jatkotutkimukselle, joko case-tutkimukselle, vertailevalle laadulliselle tutkimukselle tai mahdollisesti jopa kehittämishankkeelle.

9 POHDINTA

Kokemuksiemme mukaan kaikissa virolaisissa päiväkodeissa on toiminta samanlaista, toimitaan samojen lakien ja säädösten mukaisesti. Tutkimustuloksemme tarjoavat Suomen varhaiskasvatushenkilökunnalle tietoa Viron varhaiskasvatuksesta. Tieto auttaa ymmärtämään Virosta muuttaneiden perheiden eriävä käsitystä varhaiskasvatuksesta. Havainnoinnin kautta saimme paljon erilaisia ideoita omaan työhömmä täällä Suomessa, esimerkiksi toimintaympäristön ja vuosi/viikkosuunnitelmien kehittämiseksi.

Mielestämme toiminta on virolaisessa varhaiskasvatuksessa suunniteltu selkeästi ja johdonmukaisesti. Lastentarhanopettajien koulutus ja valtion määrittelemä suunnittelun seuraaminen antavat kaikille lapsille mahdollisuuden tasavertaiseen varhaiskasvatukseen. Suomessa varhaiskasvatuksen laatu riippuu mielestämme hieman aikuisten koulutustasosta ja mielenkiinnon kohteista, ainakin päiväkodeissamme, joissa työskentelemme.

Yhteistyö virolaisen lastentarhan kanssa oli mielenkiintoinen ja sujui erittäin hyvin. Meidän työpaikat Suomessa olivat kiinnostuneita opinnäytetyöstämme. Yllättäen myös S-2 opettajat halusivat enemmän tietoa virolaisesta varhaiskasvatuksesta.

9.1 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimus on kokonaisvaltaista tiedon hankintaa todellisissa tilanteissa. Mitä vapaamuotoisempi ja avoimempi hankinta on, sitä enemmän se muistuttaa arkielämän vuorovaikutusta ja sitä vaikeampaa on etukäteen miettiä mahdollisia eettisiä ongelmia. Eettiset kannat vaikuttavat tutkijan tieteellisessä työssään tekemiin ratkaisuihin. Tutkimusetiikan ongelmat liittyvät pääasiassa aineiston keräämiseen, analyysimenetelmien luotettavuuteen, anonyymiteettiin ja tutkimustulosten esittämistapaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 125–128.)

Yhdelle meistä tutkimuspaikka ja sen työntekijät olivat jo entuudestaan tuttuja. Sen takia haastattelujen keskusteluissa tunnelma oli rento ja vapaamuotoinen. Tieto on näin ollen luotettavaa. Sama äidinkieli haastateltavien kanssa tuki tutkimusta.

Laadullisen tutkimuksen piiristä löytyy erilaisia käsityksiä tutkimuksen luotettavuudesta. Tutkimuksessa nousevat esille kysymykset totuudesta ja objektiivisesta tiedosta. Totuuskysymyksen lisäksi on syytä erottaa havaintojen luotettavuus ja tutkijan puolueettomuus. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 134–137.)

Tutkimuksessa otimme huomioon oman maahanmuuttajataustan sekä työkokemuksen Virossa. Meidän oli helpompi ymmärtää molempia osapuolia, koska olemme olleet töissä niin Virossa kuin Suomessa ja asunut eri kulttuureissa.

Kansanvälisten vertailututkimusten yhteydessä joudutaan tarkistamaan ja myös kyseenalaistamaan peruskäsitteiden määrittelyä, arvioimaan uudelleen aineistonkeruumenetelmiä ja tarkistamaan johtopäätösten kulttuurisia merkityksiä. Tulee miettiä, onko mahdollista luotettavasti ja pätevästi verrata jotakin ilmiötä eri kulttuureissa. Laadittaessa haastattelurunkoa tai kyselylomaketta saatetaan joutua käsitteiden ja sanojen merkityseroihin. Käännöstyössä on arvioitava, onko onnistuttu ymmärtämään täysi oikein vastausten ”henki”. Vertailututkimusten luotettavuuden kannalta on tärkeä riittävä yhteistyö eri kulttuurien edustajien välillä. (Keskinen 1999, 424–435.)

Haasteena analyysissa ja kääntämisessä viron kieleltä suomeksi oli se, että joitakin ammattialan termejä ei ole suomen kielessä ja eikä niitä pystynyt kääntämään suoraan.

9.2 Prosessin arviointi ja ammatillinen kasvu

Tutkimuksen tekeminen oli meille molemmille uutta ja näin hyvin mielenkiintoista. Aihe oli nykyhetkelle tärkeä ja prosessi oli antoisa myös meidän työelämäämme. Prosessi on sujunut eteenpäin aikataulujen mukaisesti, alku pienen hidastuksen jälkeen. Ajatukset ovat suurimmaksi osaksi olleet samanlaisia ja lähinnä tukeneet toisiaan ja näin meidän työssä näkee molempien kädenjäljet hyvin ja vahvuudet. Haasteellista on ollut yhteisen ajan löytäminen yhteisiin tapaamisiin, mutta sosiaalisen median kautta olemme olleet paljon yhteyksissä. Mielestämme tutustumiskäynti päiväkotia Terakeseen jäi liian lyhyeksi. Kirjoitimme opinnäytetyötä kaukana tutkimuskohteesta. Toisenlaisessa tilanteessa olisimme ehdottomasti järjestäneet aikataulun niin, että yhden tutustumiskäynnin sijaan olisimme käyneet paikan päälle vähintään 2–3 kertaa.

Pidempi havainnointi paikan päällä olisi mahdollisesti antanut enemmän tietoa arjesta siellä. Tutkimuksen kautta on selkeytynyt, miksi Virossa tulleet perheet eivät ymmärrä Suomen varhaiskasvatuksellisia toimintatapoja ja myös miten tärkeää olisi, että täällä työskentelevä henkilökunta tietäisi, että perheet ovat eläneet erilaisissa varhaiskasvatussysteemissä ja miksi heidän odotuksensa eroavat.

Ammatillisen kasvun osalta työ oli erittäin antoisa. Prosessina tämä on antanut meille paljon mietittävää tulevana sosionomeina ja myös sitä, miten voisimme kehittää omaa osaamistamme. Yhtenä ajatuksena nousi esille se, että varhaiskasvatus eroaa hyvinkin monessa asiassa Virossa ja Suomessa varhaiskasvatuksessa. Hyviä käytännön malleja olemme saaneet matkan varrella omaan työhömmee täällä. Tämä opinnäytetyön prosessi laajensi meidän molempien ajattelutapaa. Osaamista tuli lisää asiakastyöstä, eettisesti ja kunnioittavasti tehtävästä yhteistyöstä. Ammatillinen kasvu on työn myötä tullut siinä, ettemme näe enää itseämme pelkästään varhaiskasvatus henkilöinä vaan enemmän sosionomeina, ja lapsen lisäksi huomaamme koko perheen ja osaamme ottaa huomion perheen tuen tarpeet sekä kulttuurisen taustan.

LÄHTEET

- Brotherus, Annu; Helimäki, Elina & Hytönen, Juhani 1994. Opetus varhaiskasvatuksessa. Porvoo: WSOY.
- Helenius, Aili 1993. Toiminnan suunnittelusta päivähoitossa. Teoksessa Riitta Kauppinen & Monika Riihelä (toim.) Lumiukko auringonkylvyssä. Näkökulmia varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Jyväskylä: Gummerus, 65–69.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2011. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsijärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2013. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Kala, Heda 2009. Uuendatud riiklik õppekava. Teoksessa Ene Kulderknup (toim.) Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus, 5–15.
- Kananen, Jorma 2013. Case-tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Keskinen, Soili 1999. Kulttuurien välisen tutkimuksen metodisia haasteita. Teoksessa Isto Ruoppila, Eeva Hujala, Kirsti Karila, Jarmo Kinos, Pirkko Niiranen & Mikko Ojala (toim.) Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Atena, 424–435.
- Männamaa, Mairi & Marats, Inna 2009. Lapse üldoskuste areng. Teoksessa Ene Kulderknup (toim.) Üldoskuste areng koolieelses eas. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus, 5–43.
- Palm, Helge 2005. Liikumiskasvatus lasteaiaopetaja igapäevätöös. Teoses Kairit Henno (toim.) Laps ja lasteaed: lasteaiaopetaja käsiraamat. Tartu: Atlex, 173–184.
- Pullerits, Monika 2005. Laps ja muusika. Teoksessa Kairit Henno (toim.) Laps ja lasteaed: lasteaiaopetaja käsiraamat. Tartu: Atlex, 213–226.
- Riigi Teataja 2014 a. Koolieelse lasteasutuse seadus. Viitattu 24.3.2014. <https://www.riigiteataja.ee/akt/114032011006?leiaKehtiv>

- Riigi Teataja 2014 b. Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava. Viitattu 25.3.2014. <https://www.riigiteataja.ee/akt/12970917?leiaKehtiv>
- Reunamo, Jyrki 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus: erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. Helsinki: WSOY.
- Sarras, Seppo 1993. Lasten ja aikuisten ajatukset kohtaavat suunnittelussa. Teoksessa Riitta Kauppinen & Monika Riihelä (toim.) Lumiukko auringonkylvyssä. Näkökulmia varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Jyväskylä: Gummerus, 82–93.
- Tallinna Ülikool 2014. Õpingud. Viitattu 23.3.2014. <http://www.tlu.ee/et/opingud>.
- Terake. Viitattu 10.11.2013. <http://www.sakuvald.ee/index.aw/terake>
- Timoštšuk, Inge 2005. Loodusõpetus. Teoksessa Kairit Henno (toim.) Laps ja lasteaed: lasteaiaõpetaja käsiraamat. Tartu: Atlex, 185–198.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi
- Ugaste, Aino 2005. Laps ja mäng. Teoses Kairit Henno (toim.) Laps ja lasteaed: lasteaiaõpetaja käsiraamat. Tartu: Atlex, 155–171.
- Ugaste, Aino; Tuul, Maire & Väik, Tea 2009. Mängu tähtsus lapse arengus ning mängu juhendamine. Teoksessa Ene Kulderknup (toim.) Üldoskuste areng koolieelses eas. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus, 44–62.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Opas. Helsinki: STAKES
- Veisson, Marika & Nugin, Kristina 2009. Lapse arengu hindamine. Teoksessa Ene Kulderknup (toim.) Lapse arengu hindamine ja toetamine. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus. 5–21.
- Vilka, Hanna 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.
- Õun, Tiia 2005. Koolieelse lasteasutuse kvaliteedi hindamine. Teoksessa Kairit Henno (toim.) Laps ja lasteaed: lasteaiaõpetaja käsiraamat. Tartu: Atlex, 128–148.

LIITE 1: KIRJE

Tere, armsad Terakese töötajad!

Oleme Jana ja Sveta. Õpime Helsingis Diakonia University of Applied Sciences ja kirjutame hetkel oma lõputööd, mille teemaks on alusharidus. Uurimistöö meetodiks on kvalitatiivne case- uurimistöö. Selle töö üheks osaks on vaatlus ja intervjuu. Sooviksimegi tulla teid intevjueerima ja veetma teiega koos toreid päeva **17.veebruari 2014**.

Intervjuu teemadeks:

- töötajate ametid ja haridus
- lasteaed, "suundumus"
- lasteaia rühmad, laste vanused
- töö planeerimine- päeva-, nädala-, aastaplaan.
- mis on aluseks töö planeerimisele?
- ja kõik see, millest soovite meile lisaks rääkida

Teiega kohtumist oodates,
Jana Laissaoui ja Svetlana Vilokas

LIITE 2: TEEMAHAASTATTELURUNKO

1. Haastateltavien ammatillinen tausta

- koulutus
- asema päiväkodissa
- työkokemus alalla

2. Henkilökunta

- työntekijät
- työaika
- täydennyskoulutus

3. Talon toiminnan suunnittelu

- traditiot
- teemaviikot

4. Lapsiryhmä

- lasten ikä ja ryhmän koko
- (paikallaolon merkintä, suhdelukulaskenta)
- ryhmässä työskentelevät aikuiset
- toiminnan suunnittelu, sisällöt, opettajien suunnittelu-aika
- lasten arviointi
- tiimityön kehittäminen

5. Yhteistyö

- vanhemmat
- muut asiantuntijat
- muut laitokset

6. Laatu ja kehittäminen